

ΤΕΙ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΟΕΠ&ΤΜ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Καλλιόπη Σελιώτη

ΘΕΜΑ

«Το Μουσείο Αρχαίας Νεμέας»

Επιβλέπουσα: Μαρία Βίγλη

Πόργος 2016

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΔΗΛΩΣΗ ΠΕΡΙ ΜΗ ΛΟΓΟΚΛΟΠΗΣ

Βεβαιώνω/ουμε ότι είμαι/είμαστε ο/οι συγγραφείς/εις αυτής της εργασίας και ότι κάθε βοήθεια την οποία είχα/είχαμε για την προετοιμασία της, είναι πλήρως αναγνωρισμένη και αναφέρεται στην εργασία.

Επίσης, έχω/έχουμε αναφέρει τις οποίες πηγές από τις οποίες έκανα /κόναμε χρήση δεδομένων, ιδεών η λέξεων, είτε αυτές αναφέρονται αιριθμώς είτε παραφρασμένες.

Ακόμη δηλώνω/ουμε ότι αυτή η γραπτή εργασία προετοιμάστηκε από εμένα/εμάς προσωπικά και αποκλειστικά και ειδικά για την συγκεκριμένη πτυχιακή εργασία ότι θα αναλάβω/ουμε πλήρως τις συνέπειες εάν η εργασία αυτή αποδειχτεί ότι δεν μου/μας ανήκει.

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ ΣΠΟΥΔΑΣΤΗ 1

ΑΡΙΘ. ΜΗΤΡΟΥ

ΥΠΟΓΡΑΦΗ

ΚΑΛΛΙΩΠΗ ΣΕΛΙΩΤΗ

183

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ ΣΠΟΥΔΑΣΤΗ 2

ΑΡΙΘ. ΜΗΤΡΟΥ

ΥΠΟΓΡΑΦΗ

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ ΣΠΟΥΔΑΣΤΗ 3

ΑΡΙΘ. ΜΗΤΡΟΥ

ΥΠΟΓΡΑΦΗ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελ.
Πίνακας εικόνων	3
Πρόλογος	4
Εισαγωγή	6
Κεφάλαιο 1^ο :ΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΡΧΑΙΑΣ ΝΕΜΕΑΣ – ΙΔΡΥΣΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ	8
Οι ανασκαφές.....	9
Η ίδρυση του Μουσείου.....	12
Το Μουσείο.....	13
Κεφάλαιο 2^ο : ΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΡΧΑΙΑΣ ΝΕΜΕΑΣ – ΟΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ	27
Τα Νέμεα.....	28
Το Μουσείο και τα άτομα με ειδικές ανάγκες.....	31
Νέες τεχνολογίες.....	35
Ιστοσελίδα.....	40
Φίλοι του Μουσείου / Προγράμματα υποστήριξης.....	45
Χρηματοδότηση.....	47
Εκπαιδευτικά προγράμματα.....	50
Δανεισμός /Περιοδικές εκθέσεις – Συνεργασίες.....	56
Θεματικός τουρισμός.....	59
Συμπεράσματα	61
Βιβλιογραφία	63

ΠΙΝΑΚΑΣ ΕΙΚΟΝΩΝ

Εικόνα 1: Άποψη του μερικός αποκατεστημένου ναού του Νεμείου Διός

Εικόνα 2: Άποψη του ανεσκαμμένου σταδίου της αρχαίας Νεμέας

Εικόνες 3&4: Το μουσείο Αρχαίας Νεμέας, προέκταση και οργανικό κομμάτι του αρχαιολογικού χώρου

Εικόνα 5: Άποψη του προθάλαμου από την είσοδο του μουσείου

Εικόνα 6: Χάρτης που δείχνει την προέλευση των αθλητών-επισκεπτών

Εικόνα 7: Άποψη της κεντρικής αίθουσας

Εικόνα 8: Άποψη του ναού του Διός μέσα από την προθήκη του προπλάσματός του στην κύρια αίθουσα

Εικόνες 9&10: Προθήκη με ευρήματα από την Τσούγκιζα και η επεξηγηματική πινακίδα της

Εικόνες 11&12: Προθήκες με κοσμήματα από τον θησαυρό των Αηδονιών

Εικόνα 13: Περιγραφή του ιστορικού επαναπατρισμού του θησαυρού των Αηδονιών

Εικόνα 14: Κάτοψη του μουσείου της Αρχαίας Νεμέας όπως δημοσιεύτηκε από τον Στέφανο Μίλλερ

Εικόνα 15: Στιγμιότυπο από την αναβίωση των Νέμεων Αγώνων στον χώρο του αρχαίου σταδίου

Εικόνα 16: Η ράμπα που οδηγεί στην είσοδο του μουσείου

Εικόνα 17: Οι επεξηγηματικές πινακίδες στην κύρια αίθουσα βρίσκονται συχνά πολύ ψηλά αλλά και τα εκθέματα πολύ κοντά μεταξύ τους για να μπορεί να κινηθεί με άνεση ένας επισκέπτης σε αμαξίδιο

Εικόνες 18&19 : Τα μικρά χρυσά εκθέματα από τον θησαυρό των Αηδονιών γίνονται ευκολότερα αντιληπτά χάρη στην αντίστιξη με το λευκό φόντο, ενώ οι επιδαπέδιες επεξηγηματικές πινακίδες είναι σε ύψος που μπορούν εύκολα να διαβαστούν από καθήμενο σε καροτσάκι επισκέπτη.

Εικόνα 20: Φιγούρα του Οφέλη

Εικόνα 21: Ανθεμωτό ακρωτήριο με Σειρήνα

Εικόνα 22: Η στήλη του Αρίστιου

Εικόνα 23: Χάλκινη υδρία με κεφαλή κόρης

Εικόνα 24: Ο ναός του Διός (έργο του Τσάντλερ) σε μορφή παζλ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ο ελληνικός κόσμος της αρχαιότητας με κάθε υλικό και πνευματικό του δημιούργημα υπήρξε το πολιτισμικό θεμέλιο όλου του δυτικού κόσμου. Τα ελληνικά αρχαιολογικά μουσεία που στεγάζουν ανεκτίμητα δημιουργήματά του, είναι επομένως μια πολύτιμη κιβωτός η οποία διασώζει την αρχική μορφή και λειτουργία μέρους αυτής της κληρονομιάς και ταυτόχρονα, αξιοποιώντας την, λειτουργεί ως ένας εκπαιδευτικός φορέας με ευρύτατη απήχηση. Η ιστορία του ελληνικού μουσείου ξεκινά με την ίδρυση του ελληνικού κράτους με πρώτο κατά σειρά μουσείο, το Εθνικό Μουσείο της Αίγινας (1829)¹.

Σήμερα, και ενώ η χώρα αποτελεί από μόνη της έναν τεράστιο εκθεσιακό χώρο, τα αρχαιολογικά μας μουσεία υπερβαίνουν τα 100, ξεπερνώντας κατά πολύ κάθε άλλο είδος μουσείου (βυζαντινό, ιστορικό, τέχνης κ.ά.). Το γεγονός αυτό είναι αναμενόμενο και κατανοητό αν αναλογιστεί κανείς την πολιτισμική ανάπτυξη στον ελληνικό χώρο κατά την εποχή την οποία αντιπροσωπεύουν τα εκθέματά τους. Η διαρκής αρχαιολογική έρευνα φέρνει συνεχώς στην επιφάνεια νέους θησαυρούς δίνοντας στο περιεχόμενό τους μια εξαιρετική δυναμική. Παράλληλα όμως, όπως είναι γνωστό, εκατοντάδες ευρήματα βρίσκονται σήμερα μακριά τόσο από τον χώρο που βρέθηκαν όσο και από την ίδια την Ελλάδα, πλουτίζοντας ξένα μουσεία και ιδιωτικές συλλογές.

Κορυφαία όλων των ελληνικών αρχαιολογικών μουσείων είναι ασφαλώς το Μουσείο της Ακρόπολης και το Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο που βρίσκονται στην Αθήνα, πόλη εμβληματική για την ελληνική αρχαιότητα. Ωστόσο, τέτοια μουσεία συναντά κανείς σε κάθε ελληνική γωνιά. Πάνω από 20 βρίσκονται στην Πελοπόννησο, ενώ ειδικά στον Νομό Κορινθίας λειτουργούν σήμερα τα εξής: Αρχαιολογικό Μουσείο Αρχαίας Κορίνθου, Αρχαιολογικό Μουσείο Ισθμίων-Κεγχρεών, Αρχαιολογικό Μουσείο Σικυώνος, Αρχαιολογικό Μουσείο Περαχώρας, Αρχαιολογικό Μουσείο Αρχαίου Φενεού και Αρχαιολογικό Μουσείο Αρχαίας Νεμέας.

Το τελευταίο από αυτά, βρίσκεται στην περιοχή όπου σύμφωνα με τη μυθολογία ο ημίθεος Ηρακλής σκότωσε το λιοντάρι- επιτυγχάνοντας τον πρώτο από τους άθλους του- και όπου λάμβαναν χώρα οι γιορτές-αγώνες Νέμεα. Περιβάλλεται,

¹ Βλ. σχετικά στην ιστοσελίδα http://odysseus.culture.gr/h/1/gh152.jsp?obj_id=3255 (τελευταία επίσκεψη 8-3-2016).

δε, από τον αρχαιολογικό χώρο του οποίου αποτελεί λειτουργικό κομμάτι ως θησαυροφυλάκιο των ευρημάτων που εντοπίστηκαν σ' αυτόν, παρόλο που φιλοξενεί ευρήματα και από την ευρύτερη περιοχή.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παρούσα εργασία έχει στόχο να προσεγγίσει ακριβώς το Μουσείο Αρχαίας Νεμέας. Στοχεύει αφενός να το παρουσιάσει ως έχει σήμερα, μετά από 21 χρόνια ζωής και αφετέρου να εστιάσει σε προτάσεις για το πώς αυτό μπορεί να αποκτήσει νέα δυναμική και να μετατραπεί σε έναν ενεργό και δραστήριο πολιτισμικό και κοινωνικό φορέα, ικανό να διακτινίσει τη λάμψη των εκθεμάτων του και όσων αυτά αντιπροσωπεύουν. Είναι δομημένη ως εξής:

- Ê **Εισαγωγή.** Περιλαμβάνει το τρέχον κείμενο που σκιαγραφεί το περιεχόμενό της εργασίας.
- Ê **Κεφάλαιο 1^ο.** Καλύπτει ένα σύντομο χρονικό των ανασκαφών στον χώρο της Αρχαίας Νεμέας από όπου προέρχονται κυρίως τα εκθέματα του, τις συνθήκες ίδρυσης και κυρίως το εκθεσιακό περιβάλλον του μουσείου.
- Ê **Κεφάλαιο 2^ο.** Περιλαμβάνει το σύνολο των προτάσεων που αφορούν την αναβάθμιση της παρουσίας του. Συγκεκριμένα, καλύπτει τα παρακάτω:
 - Ø Τρόπους με τους οποίους μπορεί να αξιοποιηθεί η αναβίωση των Νέμεων αγώνων, η οποία κοντεύει να συμπληρώσει σχεδόν δύο δεκαετίες ζωής, ώστε να προβληθεί το μουσείο και σε κοινό εκτός Ελλάδας.
 - Ø Παρεμβάσεις τέτοιου τύπου, που θα επιτρέψουν τη μέγιστη προσβασιμότητα στους χώρους του μουσείου σε άτομα με ειδικές ανάγκες, δημιουργώντας περιστάσεις ίσης μεταχείρισης όλων ανεξαιρέτως των επισκεπτών του.
 - Ø Επένδυση στις νέες τεχνολογίες που θα επιτρέψουν τη χρήση σύγχρονων εφαρμογών, οι οποίες με τη σειρά τους θα καταστήσουν ελκυστικότερο το μουσείο -ιδίως στο νεανικό κοινό που έχει ενσωματώσει στην καθημερινότητά του τη χρήση της σύγχρονης τεχνολογίας.
 - Ø Λεπτομερειακός σχεδιασμός της ιστοσελίδας του με τρόπο που να αναδεικνύει τα εκθέματά του και ταυτόχρονα θα λειτουργεί ως ανοιχτή πύλη για κάθε διαδικτυακό επισκέπτη, δημιουργώντας ερεθίσματα που θα αυξήσουν και θα διατηρήσουν τη φήμη του.
 - Ø Την αξιοποίηση όσων μελών από την τοπική κοινότητα (και όχι μόνο) είναι πρόθυμοι να προσφέρουν οργανωμένα την υποστήριξή τους, μέσω της

ίδρυσης ενός μη κερδοσκοπικού σωματείου και της λειτουργίας προγραμμάτων υποστήριξης.

- Ø Την εξεύρεση μηχανισμών χρηματοδότησης είτε μέσω διαδικασιών αυτοχρηματοδότησης είτε μέσω της εξασφάλισης δωρεών, έτσι ώστε να διασφαλίσει κονδύλια που θα υποστηρίξουν τις δραστηριότητές του οι οποίες θα συντελέσουν στην ανάπτυξή του.
 - Ø Την εκπόνηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων που θα δημιουργήσουν νέες δυνατότητες ψυχαγωγίας, κυρίως όμως άτυπης εκπαίδευσης με επίκεντρο τα παιδιά, αλλά όχι μόνο αυτά. Παρουσιάζονται ενδεικτικά τρία τέτοια προγράμματα, τα οποία σκιαγραφούνται αδρομερώς.
 - Ø Προτάσεις για συνεργασίες με δανεισμό π.χ. εκθεμάτων του σε άλλα μουσεία του εσωτερικού και του εξωτερικού, αλλά και παρουσίασης σ' αυτό δανεικών εκθεμάτων από συλλογές άλλων μουσείων στο πλαίσιο περιοδικών εκθέσεων που θα κινητοποιούν το κοινό αυξάνοντας την επισκεψιμότητα.
- Ê **Συμπεράσματα.** Καταγράφονται τα συμπεράσματα που προκύπτουν σχετικά με το μέλλον κυρίως του μουσείου Αρχαίας Νεμέας μέσα από την προσέγγιση όλων των παραπάνω.
- Ê **Βιβλιογραφία.** Παρατίθενται οι πηγές που αξιοποιήθηκαν για τη σύνθεση της εργασίας.

Αφορμή για το θέμα της εργασίας στάθηκε η ουσιαστική γνωριμία μου με το μουσείο κατά τους μήνες που έκανα σ' αυτό την πρακτική μου εξάσκηση (Ιούνιος-Οκτώβριος 2015). Είχα έτσι την ευκαιρία να αντιληφθώ τόσο την αξία των εκθεμάτων του και τον ζήλο όσων εργάζονται σ' αυτό, όσο και τις παθογένειες που χαρακτηρίζουν τη λειτουργία του και περιορίζουν την εμβέλειά του. Επίσης, ως μέλος της ευρύτερης τοπικής κοινότητας είχα την ευκαιρία να συνειδητοποιήσω πόσο επωφελής γι' αυτήν θα είναι μια αναβάθμιση της λειτουργίας του αλλά και πόσα το ίδιο το μουσείο έχει να πάρει από τη δυναμική που μπορεί να αναπτύξει η κοινότητα αυτή. Η εργασία οφείλει την εκπόνησή της στην καθηγήτρια του τμήματος Μαρία Βίγλη που δέχτηκε να την εποπτεύσει. Οφείλω επομένως με τη σειρά μου κι εγώ να την ευχαριστήσω για τη συμβολή της σ' αυτή.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΡΧΑΙΑΣ ΝΕΜΕΑΣ – ΙΔΡΥΣΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ

Οι ανασκαφές

Μέχρι το 1973 στον χώρο της Αρχαίας Νεμέας δεν υπήρχαν παρά τρεις κολώνες που να μαρτυρούν την ύπαρξη κτίσματος σχετικού με το απώτερο παρελθόν. Οι κολώνες αυτές είχαν επίσης αποτυπωθεί ζωγραφικά από τους περιηγητές που κατά καιρούς έφταναν στην περιοχή. Αν και το ενδιαφέρον για τον αρχαιολογικό χώρο της περιοχής χρονολογείται ήδη από το 1766, η πρώτη σοβαρή ανασκαφική προσπάθεια ξεκίνησε το 1883 από μια γαλλική αρχαιολογική ανασκαφή (Miller, 13-16: 1990). Αφού αποστράγγισαν την κοιλάδα, έκανα ανασκαφές στον ναό του Διός και στα ερείπια μιας μικρής παλαιοχριστιανικής εκκλησίας. Το 1924 τα ανασκαφικά δικαιώματα πέρασαν στην Αμερικανική Σχολή Κλασικών Σπουδών της Αθήνας που αποκάλυψε ορισμένα αξιόλογα ευρήματα το 1926 όπως η κρύπτη του ναού του Διός, ο βωμός ανατολικά του, ο Οίκος 1, το Λουτρό και μέρος του Ξενώνα. Οι ανασκαφές αυτές επεξέτειναν την αρχαιολογική ζώνη περίπου 12 στρέμματα ανατολικά του ναού. Από τότε μεσολάβησαν δεκαετίες, ώσπου το 1964 συνεχίστηκε για λίγο η προσπάθεια για να εγκαταλειφθεί πολύ γρήγορα αφού πριν απέδωσε τμήματα των Οίκων 2, 3, επιπλέον τμήμα του Ξενώνα και τμήμα των κλιβάνων όπτησης κεραμίδων.

Το 1973 έρχεται η ώρα για το Πανεπιστήμιο του Μπέρκλεϋ. Έχοντας εξασφαλίσει μια από τις τρεις άδειες της Αμερικανικής Αρχαιολογικής Σχολής, επέδειξε ετοιμότητα να αναλάβει την αρχαιολογική σκαπάνη στην περιοχή. Επικεφαλής της ανασκαφής ορίστηκε ο αρχαιολόγος Στέφανος Μίλλερ, ο οποίος συνέδεσε τελικά την επαγγελματική του σταδιοδρομία με αυτές ενώ το διάστημα εκείνο συμμετείχε στις ανασκαφές στην Αρχαία Αγορά της Αθήνας με την Αμερικανική Αρχαιολογική Σχολή.

Αναλαμβάνοντας το έργο κατέβαλε προσωπικές προσπάθειες να εξασφαλίσει ιδιωτικές χορηγίες ώστε να απαλλοτριωθούν χωράφια που είχαν αρχαιολογικά ευρήματα, επέβλεψε τη δημιουργία του μουσείου, συνέλαβε την ιδέα του αρχαιολογικού πάρκου, αναστήλωσε τον ναό του Διός, βρήκε φιλέλληνες που

στήριξαν οικονομικά την προσπάθεια, δούλεψε για την αναβίωση των Νεμέων Αγώνων και δώρισε όλη την αγορασμένη γη στο ελληνικό Δημόσιο.²

Αρχικά, έγιναν εργασίες υποδομής όπως επιφανειακή έρευνα της περιοχής, απαλλοτρίωση 160 στρεμμάτων γης, εκπαίδευση ντόπιων εργατών και απόκτηση εξοπλισμού. Η πρώτη ανασκαφική περίοδος διήρκησε μέχρι το 1986 και η δεύτερη από το 1997 έως το 2001. Ενδιάμεσως έλαβαν χώρα έργα υποδομής όπως μετατόπιση δρόμου και επιφανειακή έρευνα.

Το Στάδιο της Αρχαίας Νεμέας ανασκάφηκε την περίοδο 1974-81. Ήταν χωρητικότητας περίπου 40.000 θεατών και κατασκευάστηκε στο πλαίσιο του προγράμματος επιστροφής των Αγώνων στη Νεμέα περί το 335 π.Χ., σε απόσταση 400 μέτρων νοτιοανατολικά του Ναού του Διός. Εδώ γίνονταν κάθε δύο χρόνια τα Νέμεα, πανελλήνιοι αγώνες αφιερωμένοι στο Δία προς τιμήν του Οφέλτη. Ήταν αγώνες δρόμου των 200, 400 και 5000 μέτρων, πάλης, πυγμαχίας, παγκράτιου και πένταθλου. Στις αρχές του καλοκαιριού του 1974, οπότε και ξεκίνησαν οι προσπάθειες ανεύρεσης του Σταδίου, η αρχαιολογική ομάδα διάνοιξε τομή σε μια περιοχή όπου η μορφολογία του εδάφους έμοιαζε να ακολουθεί το σχήμα σταδίου. Μια μέρα πριν την τουρκική εισβολή στην Κύπρο, στις 19 Ιουλίου, ένα λίθινο τμήμα της γραμμής εκκίνησης σε βάθος περίπου 7 μέτρων από την επιφάνεια του εδάφους, που υποδείκνυε ότι ένα στάδιο βρισκόταν σε αυτή τη στάθμη.

Σήμερα έχει γίνει μερική υποστύλωση της οροφής της εισόδου στο Στάδιο, μιας από τις παλαιότερες ημικυκλικές θόλους της Μεσογείου, που οι τοίχοι της φέρουν επιγραφές χαραγμένες από αρχαίους αθλητές την ώρα της αναμονής τους να αγωνιστούν.

Παράλληλα με τις ανασκαφές ο καθηγητής Μίλλερ ξεκίνησε από το 1978 μια προσπάθεια για την αναστήλωση του ναού του Διός, του επιβλητικότερου μνημείου στον αρχαιολογικό χώρο, προσπάθεια που συνεχίστηκε με την εμπλοκή του καθηγητή Φρέντερικ Κούπερ από το Παν/μιο της Μινεσσότα. Ο ναός είχε κτιστεί περίπου το 330 π.Χ., στην Αρχαία Νεμέα όπου σύμφωνα με τη μυθολογία ο ημίθεος Ηρακλής πραγματοποίησε τον πρώτο άθλο του. Ο ναός υπήρξε χαρακτηριστικό δείγμα μνημείου του τέλους της κλασικής και της αρχής της ελληνοιστικής περιόδου,

² Σύμφωνα με μαρτυρία του ίδιου, το καλοκαίρι του 1973, οι επισκέπτες στον Ναό του Νεμείου Διός ήταν... ένας ενώ σήμερα ξεπερνούν τις 50.000.

Το 1984, αρχαίοι λιθόπλινθοι επανατοποθετήθηκαν στη θέση τους, συμπληρωμένοι εν μέρει με νέο υλικό. Η αναστήλωση των δύο πρώτων κίωνων πάνω σε αυτό το κρηπίδωμα, ξεκίνησε το 1999 και ολοκληρώθηκε με επιτυχία το καλοκαίρι του 2002. Ο ναός του Διός είχε πλέον πέντε όρθιους κίονες. Νέα μελέτη αναστήλωσης τεσσάρων ακόμα κίωνων εγκρίθηκε από το Υπουργείο Πολιτισμού τον Μάρτιο του 2004 και σήμερα είναι πια αναστηλωμένοι εννέα κίονες.³

Εικόνα 1: Άποψη του μερικώς αποκατεστημένου ναού του Νεμείου Διός

Εικόνα 2: Άποψη του ανεσκαμμένου σταδίου της αρχαίας Νεμέας

³ Για το ιστορικό της αναστήλωσης βλ. στην ιστοσελίδα του σωματείου Οφέλτης (τελευταία επίσκεψη 12-12-2015): <http://www.opheltes.gr/opheltes.asp>

Η ίδρυση του Μουσείου

Σύμφωνα με τον αρχαιολογικό νόμο, ο αρχαιολόγος έχει την ευθύνη για την προστασία των ευρημάτων, κινητών και ακινήτων. Έτσι, το 1973 ο Στέφανος Μίλλερ, χάρη σε μια μεγάλη χορηγία του Ρούντολφ Πήτερσον,⁴ αγόρασε 140 περίπου στρέμματα και τα παρέδωσε στο κράτος για να του δώσει άδεια ανέγερσης μουσειακού χώρου. Σύμφωνα με τον νόμο, ο μη Έλληνας πρέπει να σκάψει στη γη που ανήκει ήδη στο ελληνικό κράτος. Έτσι, τα ευρήματα θα ανήκουν σε αυτό ενώ ο αρχαιολόγος διατηρεί το επιστημονικό δικαίωμα αλλά όχι το φυσικό. Παράλληλα επομένως με την ανασκαφή χτιζόταν και το μουσείο.⁵ Οι εργασίες κατασκευής ολοκληρώθηκαν το 1984 οπότε έγιναν και τα εγκαίνια. Σύμφωνα με τον ίδιο τον Μίλλερ:

*«Η φιλοσοφία του μουσείου ήταν να γίνει τόσο απλό που να μην κλέβει την προσοχή από τα αρχαία. Επίσης, να ταιριάζει όσο το δυνατόν περισσότερο με τα σπίτια του χωριού. Στο εσωτερικό του ήθελα να φαίνονται τα αρχαία και όχι οι βιτρίνες, που είναι ουδέτερες».*⁶

Το μουσείο ανήκει στη ΛΖ' Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων.

Εικόνες 3&4: Το μουσείο Αρχαίας Νεμέας, προέκταση και οργανικό κομμάτι του αρχαιολογικού χώρου

⁴ Υπήρξε επίσης απόφοιτος του Μπέρκλεϋ, διευθυντής της Bank of America, ενώ εργάστηκε και για τον ΟΗΕ.

⁵ Από συνέντευξη του Στέφανου Μίλλερ: Αρχαία Νεμέα: «Τόση ομορφιά κινδυνεύει να μείνει χωρίς επισκέπτες» Ο καθηγητής Μίλλερ μιλάει στη LiFO, κοιτάζοντας τον ναό του Δία τον οποίο αναστήλωσε το 1983. 27.11.2013 Πηγή: www.lifo.gr

⁶ Στο ίδιο.

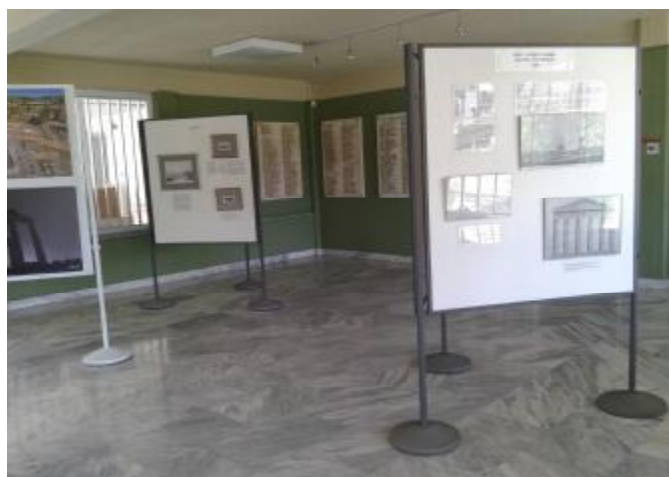
Το Μουσείο

Ο προθάλαμος

Αφήνοντας πίσω τον ιστορικό αρχαιολογικό χώρο και την αυλή μπαίνοντας στο μουσείο υπάρχει ο προθάλαμος. Επειδή μπροστά του δεσπόζει το Αίθριο δεν δίνει την εντύπωση κλειστού χώρου. Αριστερά του βρίσκεται το πωλητήριο του μουσείου. Στην πίσω μεριά εκτίθεται ένα από τα κιονόκρανα κορινθιακού ρυθμού και ένας σπόνδυλος κορινθιακού κίονα από την εσωτερική κιονοστοιχία του ναού.⁷

Στον τοίχο υπάρχουν εντοιχισμένες μαρμάρινες πλάκες, στις οποίες είναι χαραγμένα τα ονόματα όσων χρηματοδότησαν το πρόγραμμα του έργου της Νεμέας από το 1973 έως το 1983 και των τακτά απασχολούμενων εργατών. Οι πλάκες αυτές συνεχίζονται δυτικά, στο νότιο τοίχο, με τα ονόματα των χορηγών από το 1984 έως το 1996. Στην είσοδο της κεντρικής αίθουσας μια μαρμάρινη πλάκα τιμά τον δωρητή του Μουσείου.

Δύο πορτραίτα δεσπόζουν εκατέρωθεν της θύρας που οδηγεί στο αίθριο από τη θέση Πετρί, που βρίσκεται μεταξύ Νεμέας και Αηδονίων. Στην αριστερή μεριά εκτίθεται το πορτραίτο μιας γυναίκας της εποχής των Σεβήρων (222-235μ.Χ.). Στην δεξιά, εκτίθεται ένα ρωμαϊκό αντίγραφο πορτραίτου ενός φιλοσόφου της Επικούρειας Σχολής, πιθανώς του Μητροδώρου (330-277π.Χ.) περίπου.

Εικόνα 5: Άποψη του προθάλαμου από την είσοδο του μουσείου

⁷ Δεξιά της εισόδου στο βάθος βρίσκεται το γραφείο των φυλάκων του Μουσείου και η είσοδος της τουαλέτας.

Η έκθεση στον προθάλαμο αποτελείται κυρίως από τέσσερις τρίπλευρες νησίδες, όπου είναι τοποθετημένες διαδοχικά γκραβούρες, φωτογραφίες και σχέδια που αποδίδουν με χρονική ακολουθία παλαιές εικόνες της κοιλάδας και του ναού του Νεμείου Διός. Αυτές φανερώνουν εικονογραφικά τη σταδιακή αλλά σταθερή εξέλιξη από τις ρομαντικές αφηγήσεις στις ρεαλιστικές απεικονίσεις.

Πιο συγκεκριμένα, στην πρώτη νησίδα δεξιά της θύρας εισόδου παριστάνεται μια ζωγραφική απόδοση της Νεμέας, έργο του R. Chandler, μετά από επίσκεψή του στο χώρο το 1766. Η μία πλευρά φέρει έργα των W. Gell (1805) και E. D. Clarke (1801), ενώ στην άλλη πλευρά εκτίθενται φωτογραφίες των έργων K. Haller von Hallerstein (1810).

Στη δεύτερη νησίδα πιο κοντά στο αίθριο εκτίθενται στη μια πλευρά γκραβούρες που δημοσιεύθηκαν από τους O.M. von Stackelberg και H.W. Williams (1813,1817), στην άλλη πλευρά σχέδια του A. Blouet (1829) και στην τελευταία γκραβούρες των R.L. Letronne (1829 περίπου) και C. Wordsworth (1832/3).

Αριστερά της θύρας που οδηγεί στο αίθριο βρίσκεται η τρίτη νησίδα. Εκεί διακρίνονται έργα των F.C.H.L.Pouqueville (1815-1818) και E.Lear (1849). Στην άλλη πλευρά εκτίθενται γκραβούρες των R.R. Farrer και C.H. Hanson (1880,1885) και δύο από τις παλαιότερες γνωστές φωτογραφίες από την Νεμέα των D. Baud-Bovy και F. Boissonnas(1908).

Στην επόμενη πλευρά υπάρχει μία σχεδιαστική απόδοση της ανατολικής πρόσοψης του ναού του Διός, την οποία ξεκίνησε ο L. Lands (1936) και ολοκλήρωσε ο C.K. Williams (1964).

Στην τελευταία νησίδα εκτίθενται και άλλα σχέδια των Lands και Williams και μία αεροφωτογραφία του ναού του Διός, που αναπαριστά την κατάστασή του το 1977. Η επόμενη πλευρά φέρει σχέδια για την αποκατάσταση του ναού από τους F.A. Cooper (1982), E. Stockton (1982) και M. Korré (1984).

Η κεντρική αίθουσα

Στην κεντρική αίθουσα παρουσιάζονται τόσο εκθέματα όσο και φωτογραφίες, τα οποία είναι χωρισμένα σε ομάδες και τομείς που αντικατοπτρίζουν την

ιστορία της Νεμέας.

Αρχικά, στην είσοδο υπάρχει ο πρώτος τομέας στον οποίο εκτίθενται φωτογραφίες από τις Κλεωνές και το Άργος. Αυτό συμβαίνει γιατί η Νεμέα βρισκόταν κάτω από τον έλεγχο των Κλεωνών ενώ αργότερα διοικούνταν από το Άργος. Τέλος, υπάρχει και μία αεροφωτογραφία του αρχαιολογικού χώρου της περιοχής (2001). Ακολούθως, στον δεύτερο τομέα που βρίσκεται αριστερά της εισόδου υπάρχει ένας χάρτης της Ανατολικής Μεσογείου και παρουσιάζει, σύμφωνα με μαρτυρίες και νομίσματα που ανακαλύφθηκαν, τις περιοχές από τις οποίες προέρχονταν οι αθλητές που συμμετείχαν στους αγώνες. Παρόλα αυτά, υπήρχαν επισκέπτες και από άλλες περιοχές για τις οποίες δεν έχουμε ανάλογες μαρτυρίες.

Εικόνα 6: Χάρτης που δείχνει την προέλευση των αθλητών-επισκεπτών

Όσον αφορά τις προθήκες, οι τρεις πρώτες παρουσιάζουν νομίσματα και από γειτονικές χώρες και από μακρινές περιοχές -της ελληνιστικής εποχής και μεταγενέστερων χρόνων. Μπορεί να δει κανείς πως τα αργυρά νομίσματα υπερέχουν σε σχέση με τα χάλκινα γιατί όσοι έρχονταν από μακριά τα χρειάζονταν περισσότερο και στο τέλος τα άφηναν στην Νεμέα.

Ο τρίτος τομέας βρίσκεται στο βορειοδυτικό τμήμα και αναφέρεται στους μύθους και στα θρησκευτικά έθιμα της Νεμέας. Συνεπώς εδώ βρίσκεται η τράπεζα θυσιαστήριων προσφορών. Οι τράπεζες προσφορών ήταν συνήθως μονές. Η συγκεκριμένη ωστόσο χωρίζεται σε δύο μέρη, πράγμα ασυνήθιστο, και σύμφωνα με την επιγραφή ήταν αφιερωμένη στον Απόλλωνα τον Ασκληπιό και τον Δία.

Εικόνα 7: Αποψη της κεντρικής αίθουσας

Εδώ επίσης εκτίθεται χάλκινο ειδώλιο του Οφέλη βρέφους⁸ αλλά και απεικονίσεις του Ηρακλή⁹ σε ελάσματα και νομίσματα. Χάλκινες φιάλες, κρατήρες, ομάδες αγγείων ή μεμονωμένα αγγεία ακολουθούν στις προθήκες 5-6, ένα πήλινο ειδώλιο κενταύρου καθώς και ένα αναθηματικό ανάγλυφο με μορφές που δεν έχουν ταυτιστεί. Υπάρχουν επίσης θρησκευτικά αναθήματα καθώς και ένας μολύβδινος κούρος που φαίνεται ότι κατασκευάστηκε σε μήτρα –όπως και ένας ακόμα από την Ισθμία, γεγονός που αποδεικνύει την ύπαρξη εμπορικών επαφών μεταξύ των ιερών. Μικρά πήλινα ειδώλια, αρύβαλλοι και μικρά άλλα αναθήματα συμπληρώνουν την εικόνα.

Αριστερά του γυάλινου παραθύρου στέκεται ένας λίθινος πεσσός που φέρει δεκατρείς κάθετες ραβδώσεις πάνω από μία λαξευμένη βάση που αρχικά ήταν καταχωμένη στο έδαφος. Στην άνω απόληξη υπάρχει η επιγραφή ΩΡΟΣ ΕΠΗΠΟΛΑΣ δηλαδή «όριο της επίπεδης επιφάνειας».

Ακριβώς και μπροστά από το μεγάλο παράθυρο βρίσκεται ένα πρόπλασμα του χώρου του ιερού του Διός όπως ήταν το 300 π.Χ. περίπου. Δεν είναι τοποθετημένο σε τυχαία θέση: πρόκειται για μια εξαιρετική αρχιτεκτονική πρόβλεψη. Πίσω ακριβώς από το σημείο όπου εκτίθεται το πρόπλασμα του ιερού του Διός, υπάρχει ένα άνοιγμα που επιτρέπει την απρόσκοπτη θέα του

⁸ Σύμφωνα με τον μύθο η Πυθία χρησιμοποίησε ότι για να διασφαλιστεί η ευημερία του, το βρέφος δεν έπρεπε να αγγίξει το έδαφος μέχρι να περπατήσει. Η δούλη Υψιύλη που το φρόντιζε ωστόσο, το ακούμπησε στο έδαφος για να δροσίσει τους επτά στρατηγούς που κατευθύνονταν στη Θήβα. Ένα φίδι τότε σκότωσε τον Οφέλη.

⁹ Ο Ηρακλής είναι ο κατεξοχήν μυθολογικός ήρωας που σχετίζεται με τη Νεμέα.

πραγματικού ναού (ή μάλλον τα κατάλοιπά του) στον αρχαιολογικό χώρο. Έτσι ο επισκέπτης μπορεί να συνδέσει άμεσα τη σημερινή εικόνα με το απώτατο παρελθόν και να γευτεί ολοκληρωμένα την εμπειρία της επίσκεψης σ' αυτόν.

Εικόνα 8: Άποψη του ναού του Διός μέσα από την προθήκη του προπλάσματός του στην κύρια αίθουσα

Ο τέταρτος τομέας φέρει εκθέματα σχετικά με τους αγώνες στη Νεμέα κατά την αρχαϊκή και κλασική περίοδο.

Αρχικά, δεξιά του γυάλινου παραθύρου βρίσκεται ένας ψηλός ασβεστολιθικός πεσσός που στο πάνω μέρος υπάρχουν δύο εγκοπές που αυτές συγκρατούσαν κάποιο άγαλμα. Στην μπροστινή του όψη υπάρχει μία επιγραφή σε πρώιμο ελληνικό αλφάβητο που αναφέρει: Ο ΑΡΙΣΤΗΣ ΑΦΙΕΡΩΣΕ ΕΜΕΝΑ ΣΤΟ ΔΙΑ ΤΟ ΓΙΟ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΚΡΟΝΟΥ, ΕΠΕΙΔΗ ΝΙΚΗΣΕ ΣΤΗ ΝΕΜΕΑ ΤΕΣΣΕΡΙΣ ΦΟΡΕΣ ΣΤΟ ΠΑΓΚΡΑΤΙΟ, Ο ΓΙΟΣ ΤΟΥ ΦΕΙΔΩΝΑ ΤΟΥ ΚΛΕΩΝΑ.

Στο ίδιο μέρος στον τοίχο υπάρχουν απεικονίσεις διαφόρων αθλημάτων των αρχαίων αγώνων. Κάτω από αυτές είναι τοποθετημένοι τρεις λιθόπλινθοι από την αφετηρία όπου στην άνω επιφάνεια της καθεμίας υπάρχει μια αυλάκωση για το πόδι του αθλητή. Επιπλέον, απέναντί τους υπάρχει άλλη μια λιθόπλινθος πιο εξελιγμένης μορφής.

Στην συνέχεια, η προθήκη 7 έχει θέμα τον αθλητικό εξοπλισμό ο οποίος βρέθηκε κοντά στο ναό. Πρόκειται για ένα σιδερένιο δίσκο, ένα μολύβδινο βάρος άλματος ή αλτήρα, αιχμές ακοντίων, σιδερένιους οβελούς αγγεία πόσεως και μια μικκύλη οινοχόη. Ανάμεσα σε αυτά υπάρχουν και τμήματα από λίθινα βάρη αλμάτων,

χάλκινες στλεγγίδες και τέλος, από τα ιππικά αθλήματα, ένα σιδερένιο στομίδιο, πλήθος αγκαθωτών εχίνων και ένα χάλκινο πλακίδιο.

Ο τομέας 5 αναφέρεται στην πρώτη περίοδο δραστηριότητας του ιερού ναού του Διός (6^{ος} και 5^{ος} αι. π. Χ)

Στην 8^η προθήκη απεικονίζεται το εργαστήριο ενός γλύπτη. Υπάρχει φωτογραφία της καμίνου και των καλουπιών που χρησιμοποιούσε ο γλύπτης για την δημιουργία χάλκινων αγαλμάτων. Προβάλλονται τρία πήλινα καλούπια, μία οστέινη σπάτουλα ένα αιχμηρό λίθινο χαρακτηριστικό, μία λεκανίδα, μολύβδινες λωρίδες, σμίλες, τρυπάνια, σφυρί, και μυλόλιθοι εξοπλισμός απαραίτητος για την κατασκευή αγαλμάτων με την τεχνική του «χαμένου κεριού». Επιπλέον, εκτίθενται ένας σκύφος και τρεις κύλικες με χαμηλό πόδι τα οποία βοηθούσαν τον γλύπτη να τρώει και να πίνει. Τέλος, υπάρχουν τρία αντικείμενα από την αρχαϊκή περίοδο, το κεφάλι ενός άνδρα και δύο ακροκέραμα που διασώζονται από μια μεγάλη ερυθρόμορφη κύλικα.

Στις προθήκες 9 και 10 παρουσιάζονται ευρήματα από ανασκαφές δύο πηγαδιών που βρίσκονται στην περιοχή μεταξύ των Οίκων και του Ξενώνα. Μερικά από αυτά είναι ένας αμφορέας, ένα αλατοδοχείο, μία πρόχου και μία οινοχόη αλλά το σπουδαιότερο είναι μία χάλκινη υδρία της οποίας η λαβή απεικονίζει μία κεφαλή κόρης και είναι αφιερωμένη στο ιερό.

Η 11^η προθήκη αναφέρεται στον πρώιμο ναό του Διός και στην καταστροφή του. Σε αυτήν μπορεί κανείς να δει αρκετά τμήματα από κεραμίδες οροφής του ναού. Σημαντικά είναι τα σφραγίσματα με ρόδακες στις επιφάνειές τους. Επιπλέον, εκτίθενται και πολλά λίθινα τμήματα με γραπτή διακόσμηση αν και είναι δύσκολο να καταλάβει κανείς τι παριστάνουν. Στο κέντρο, υπάρχει και ένα θραύσμα λιθοπλίνθου που έχει ασβεστοκονίαμα στη μια πλευρά. Η υπόλοιπη προθήκη φέρει θραύσματα από την στέγη του ναού και υπάρχουν ακόμη και ασβεστολιθικοί λιθόπλινθοι. Φωτογραφίες κοντά στην προθήκη απεικονίζουν τμήμα της καταστροφής του ναού και σε συνδυασμό με τα ευρήματα φαίνεται πως αιτία της καταστροφής ήταν μια πολεμική σύγκρουση.

Ο τομέας 6 αναφέρεται στην δεύτερη περίοδο δραστηριότητας του ιερού ναού του Διός (330 π.Χ). Σε αυτήν, περιλαμβάνονται επιπλέον το λουτρό ο Ξενώνας και το στάδιο.

Η προθήκη 12 αντικατοπτρίζει την περίοδο ανέγερσης και χρήσης του ναού σ' αυτήν υπάρχουν εργαλεία με τα οποία λαξεύτηκε η σίμη καθώς και χάλκινες

λαβίδες. Ακόμα υπάρχει ένα πινάκιο, ένα κύπελο και δύο λύχνοι που δηλώνουν ότι λιθοξόοι και το μάρμαρο προέρχονταν από την Αθήνα. Στην δεξιά πλευρά φαίνεται ένας σιδερένιος γόμφος με φύλλο μολύβδου, ασβεστόλιθοι και μολύβδινες ράβδοι. Στο κέντρο υπάρχουν δείγματα τριποδικών διαχωριστικών χωρισμάτων καθώς και μία πήλινη υδρία. Φωτογραφίες από πίσω δείχνουν ένα συγκρότημα κλιβάνων. Κατόπιν, ένα μέρος της αριστερής πλευράς είναι αφιερωμένο στα δείγματα πήλινων αρχιτεκτονικών μελών που μάλλον κατασκευάζονται στους κλιβάνους. Τέλος υπάρχουν μολύβδινα ελάσματα, τρεις ομάδες καλυπτήρων και αγγεία όπως συνηθίζεται σε ένα πρώιμο ελληνιστικό προϊόν.

Η προθήκη 13 έχει ως θέμα το νερό και τους αγώνες. Από τα λίγα αντικείμενα που αποδόθηκαν από τα ανώτερα στρώματα της δεξαμενής είναι ένα σύνολο λύχνων που φέρουν μοναδική διακόσμηση. Όλο το υπόλοιπο υλικό της προθήκης περιλαμβάνει αντικείμενα από τα κατώτερα στρώματα των δεξαμενών όπως αγγεία (οινοχόες, αμφορείς, κρατήρες, κύπελλα, κάνθαροι και σκύφοι) που είτε χρησιμοποιούνταν για να αντλήσουν νερό είτε για την πόση. Στον τοίχο πίσω από την προθήκη εκτίθεται ένα θραύσμα αμφορέα από την Καρχηδόνα. Υπάρχουν επιπλέον εκθέματα όπως σιδερένια άγκιστρα, λαβές, πέλεκυ, αιχμές δοράτων, χάλκινη αρύταινα και το χάλκινο δακτυλίδι.

Ο 7^{ος} τομέας αναφέρεται στην κατάργηση του οικοδομικού προγράμματος (217π. Χ) όταν οι αγώνες μεταφέρθηκαν στο Άργος. Μετά από αυτό η Νεμέα αφέθηκε στη μοίρα της με μόνη παρέμβαση του Αράτου.

Η προθήκη 14 έχει σαν θέμα τον Άρατο τον Σικυώνιο. Ο Άρατος διαφωνούσε με την τέλεση των αγώνων στο Άργος και ήθελε την επανίδρυσή τους στη Νεμέα. Ωστόσο παρά τις προσπάθειες του απέτυχε και αυτό το φανερώνουν οι κομματιασμένες αργείες επιγραφές που βρέθηκαν στο πηγάδι και εκτίθενται στη συγκεκριμένη προθήκη. Επιπλέον, εκτίθενται χάλκινα νομίσματα, διάφορες άλλες επιγραφές, κείμενα σχετικά με το πηγάδι, ένας ημιτελής κίονας, πήλινες σίνες, ανθεμωτοί καλυπτήρες, ένας μυλόλιθος, ένα κρανίο βοδιού, ένα σιδερένιο ξίφος, ένας χάλκινος κάδος, μία οινοχόη, τμήματα αγγείων και διάφορα άλλα νομίσματα. Τέλος, όλα αυτά ανάλογα με το βάθος που βρέθηκαν δηλώνουν τη χρήση του πηγαδιού κατά τις διάφορες περιόδους καθώς και τις περιόδους καταστροφή τους.

Στον 8^ο τομέα φαίνεται πως η Νεμέα είχε μεμονωμένη δραστηριότητα μετά τη

μεταφορά των αγώνων στο Άργος,

Η προθήκη 15 αντιπροσωπεύει την παρακμή της Νεμέας. Η εύρεση ενός τμήματος μιας επιγραφής δηλώνει την αναγκαιότητα επίδειξης των κανονισμών και στη Νεμέα. Επίσης υπάρχει ένα χάλκινο σταθμίο με επιγραφή «ΔΑΜΟΙΟΝ ΑΡΓΕΙΩΝ» όπου φανερώνει την ύπαρξη εμπορικής δραστηριότητας στην περιοχή. Την παρουσία τους κάνουν και πειόσχημοι αγωγοί μαζί με έναν αμφορέα που αιτιολογεί τη χρονολόγηση του συστήματος υδροδότησης σε αυτόν τον αιώνα. Προβάλλονται κύπελα, δίωτα κύπελα, πινάκιο, κρατήρας, βαλσαμάριο και δύο λύχνοι προερχόμενα από τον αγωγό ύδατος που διασχίζει τη θολωτή δίοδο του σταδίου. Σύμφωνα με ευρήματα από ένα πηγάδι όπως πρόχοι, κύπελλα, κρατήρας χωρίς πόδι, χάλκινος κάδος και λύχνος (με παραστάσεις της Αθηνάς και του Ηρακλή) αποδεικνύουν ίχνη ζωής και δραστηριοτήτων στη κοιλάδα.

Ο τομέας 9 αποκαλύπτει τις δραματικές αλλαγές της κοιλάδας στα τέλη του 4^{ου} αι. μ. Χ. Η σημαντικότερη είναι η δημιουργία ενός αυλακιού αποστράγγισης υδάτων του ποταμού που μετέτρεψε την κοιλάδα σε καλλιεργήσιμη γη. Αυτό απεικονίζεται στο πρόπλασμα που βρίσκεται μπροστά από το δεύτερο παράθυρο ανατολικά.

Η 16 προθήκη αναφέρεται στην καθημερινή ζωή των κατοίκων την παλαιοχριστιανική εποχή. Εκτίθενται πελέκεις, ένας ξύστης, μαχαίρια, ένα δρεπάνι, ένα υποσάνδαλο, ένα χάλκινο κλαδευτήρι, μία χάλκινη ράβδος, αγκίστρια και βελονάκια και υποδηλώνουν κυρίως μία αγροτική ζωή. Επιπλέον πάματα αγγείων όπως ένα επίπεδο με ανυψωμένη θηλοειδή λαβή, ένα εικονικό με κομβιόσιμη λαβή και ένα με δακτυλιόσιμη οπή καθώς και θραύσματα δισκόμορφων μυλόλιθων και μία σφραγίδα ευχαριστήριου άρτου φανερώνουν την συγκεκριμένη εποχή και πως ένα μέρος του ψωμιού ήταν για την Θεία Ευχαριστία. Τέλος, εκτίθενται ένας αμφορέας, ένα πήλινο κύπελλο, διάφοροι λύχνοι και ένα, σπάνιο για την Νεμέα, ερυθροβαφές πινάκιο από την Β. Αφρική. Οι κεντρικές νησίδες έχουν ως θέμα την παλαιοχριστιανική αρχιτεκτονική. Υπάρχει μια αεροφωτογραφία της παλαιοχριστιανικής Βασιλικής και εκτίθενται μικροί κίονες από το εικονοστάσιό της, δύο τμήματα της τράπεζας, μια λίθινη πλάκα και πέντε οπτόπλινθοι με σφραγίδα. Ένα ακόμα σφράγισμα υπάρχει σε μια κεραμίδα λακωνικού τύπου και ένα δωρικό κιονόκρανο φανερώνει πως το αρχαίο υλικό χρησιμοποιείται ξανά.

Στην προθήκη 17 δεσπόζουν ευρήματα από παλαιοχριστιανικές ταφές. Πέρα από

πολλά αντικείμενα από τάφους, μια χύτρα με προχόη ανακαλύφθηκε στην περιοχή της Βασιλικής, που περιείχε δεκαεπτά λεπτές μικρές χάλκινες υποδιαίρεσεις και έναν άθικτο χρυσό σόλιδο του Ιουστινιανού. Έπειτα, από άλλον τάφο υπάρχουν ευρήματα όπως χάλκινη περόνη, ένα ζευγάρι από χάλκινες σπάτουλες καλλωπισμού, μία λίθινη παλέττα με βαφές καλλωπισμού, χάλκινο νόμισμα, χάλκινα δαχτυλίδια και ένα ωτογλυφίδων από το πίσω μέρος του κεφαλιού. Τέλος το υπόλοιπο μέρος της προθήκης περιέχει ποικιλία προσωπικών ειδών από άλλους τάφους όπως δαχτυλίδια, σταυρούς, πόρπες ζώνης κ.α.

Η προθήκη 18 αναφέρεται πριν και μετά τους σκοτεινούς αιώνες. Την περίοδο αυτή η κοιλάδα υπέστη μεγάλη φυσική καταστροφή, αυτό αποδεικνύεται και από την ανακάλυψη οστών ζώων, χυτρών, λύχνων και ενός θησαυρού χάλκινων νομισμάτων.

Το κάτω ράφι περιέχει ευρήματα που περιλαμβάνουν μικρούς και μεγάλους αμφορείς με γραπτή διακόσμηση στροβίλων, κύπελλα, μια οινοχόη, μια μικρή φιάλη με εμφιάλωση και χάραγμα ζώου και μια λαβή με το βυζαντινό αετό. Το εγκόλπιο με τον Αγ. Γεώργιο και το δράκο προέρχεται από την ύστερη βυζαντινή περίοδο.

Στον τομέα 10 το κυρίως θέμα είναι το στάδιο. Μπροστά από το ανατολικό παράθυρο από το οποίο γίνεται ορατή η είσοδος του σταδίου, υπάρχει ένα πρόπλασμα του σταδίου.

Οι κεντρικές νησίδες δείχνουν με λεπτομέρειες το στάδιο. Στην πρώτη υπάρχουν δύο συγκολλημένα λίθινα τμήματα από μια σφήνα της διόδου του σταδίου και όπως και άλλοι, φέρει ένα χάραγμα «Αριστίων» δηλαδή ωραίος αθλητής/ Στην φωτογραφία υπάρχουν και άλλα χαράγματα της θολωτής διόδου όπως το «ΝΙΚΩ» το «ΤΕΛΕΣΤΑΣ» και το «ΑΚΡΟΤΑΤΟΣ ΚΑΛΟΣ». Η δεύτερη νησίδα, φέρει τον δείκτη των 300 ποδών και είναι ο μοναδικός από αυτούς που σώθηκαν, που διατηρεί την αρχική επικάλυψη με κονίαμα. Η τρίτη νησίδα περιλαμβάνει ένα ζεύγος πήλινων αγωγών ύδατος ενώ ένα άλλο ζεύγος νησίδων φέρει δύο βάσεις αγαλμάτων που βρέθηκαν κοντά στην γραμμή εκκίνησης.

Στην προθήκη 19 υπάρχουν θραύσματα χάλκινων αγαλμάτων, τμήματα βοστρύχων, κανθών οφθαλμών, καρπού και ισχίου. Επιπλέον, υπάρχουν και θραύσματα κεραμίδων από την στέγη του Αποδυτηρίου τα οποία φέρουν σφραγίσματα. Αριστερά της προθήκης, υπάρχουν δύο ακέραιες στρωτήρες κεραμίδες με σφραγίδες επίσης από τα Αποδυτήρια. Μια τρίτη σφραγίδα

παρουσιάζει μια καινοτομία καθώς έχει πάνω το πέλμα μιας γάτας που δημιουργήθηκε ενώ ο πηλός ήταν ακόμα υγρός.

Έξω από την Ανατολική αίθουσα εκτίθεται ένα δωρικό κιονόκρανο που βρισκόταν στο εσωτερικό των Αποδυτηρίων (υπάρχει σχέδιο αναπαράστασης στον τοίχο) και δίπλα μια επιγραφή ιδιωτικού χαρακτήρα που βρέθηκε κάτω από το δάπεδό τους.

Τέλος, υπάρχει ένα σχέδιο αναπαράστασης του μηχανισμού εκκίνησης, μια φωτογραφία μιας σύγχρονης αναπαράστασης και ένα βίντεο σε δύο γλώσσες (ελληνικά και αγγλικά) που εξηγεί τον τρόπο λειτουργίας του μηχανισμού.

Η ανατολική αίθουσα

Η τρίτη πτέρυγα του μουσείου φιλοξενεί κυρίως προϊστορικά εκθέματα. Αριστερά της υπάρχουν αντικείμενα από την περιοχή Τσούγκιζα, ο οικισμός της οποίας κατοικήθηκε από τη Νεολιθική μέχρι και το τέλος της Μυκηναϊκής εποχής (6500-1200 π.Χ.). Οι προθήκες συνοδεύονται από δίγλωσσες (ελληνικά και αγγλικά) επεξηγηματικές πινακίδες που περιλαμβάνουν έγχρωμες φωτογραφίες των εκθεμάτων τους κάτω από τις οποίες υπάρχουν επεξηγηματικά σχόλια. Σε αντίθεση με τις πρώτες δύο πτέρυγες, εδώ οι πινακίδες είναι σε ύψος κατάλληλο για ΑμΕΑ. Τα εκθέματα από την Τσούγκιζα είναι κυρίως πήλινα αντικείμενα είτε χρηστικά είτε λατρευτικά αποδεικνύοντας ότι επρόκειτο για μια ευημερούσα κοινότητα παρόλο που δεν σώζονται αρχιτεκτονικά ίχνη του οικισμού.

Εικόνες 9&10: Προθήκη με ευρήματα από την Τσούγκιζα και η επεξηγηματική πινακίδα της

Δεξιά της εισόδου υπάρχει ένθετος στον τοίχο χάρτης στο οποίο αποτυπώνονται οι προϊστορικές θέσεις της βορειοανατολικής Πελοποννήσου καθώς και πληροφορίες για την προϊστορική Νεμέα. Δίπλα τους υπάρχει επίσης ένα χρονολογικό διάγραμμα των προϊστορικών πολιτισμών της Ελλάδας. Ακολουθούν προθήκες με προϊστορικά εκθέματα από τον αρχαίο Φλιούντα (σύγχρονη πόλη της Νεμέας), όπως δύο μεγάλα κύπελλα της Πρώιμης Νεολιθικής Περιόδου. Τα επόμενα εκθέματα προέρχονται από την Αγία Ειρήνη, χαμηλό λόφο δυτικότερα της σύγχρονης Νεμέας.

Στο κέντρο της πτέρυγας δεσπόζουν τέσσερις προθήκες οι οποίες φιλοξενούν μαζί με ακόμα μία στο βάθος της αίθουσας τον περίφημο θησαυρό των Αηδονιών. Τα αντικείμενα του εν λόγω θησαυρού που χρονολογούνται από το 1500 π.Χ. βρέθηκαν σε μυκηναϊκό νεκροταφείο της περιοχής των Αηδονιών Κορινθίας που ανήκει στο δήμο Νεμέας. Μεταξύ 1978-1980 ανασκάφηκαν μυκηναϊκοί τάφοι οι οποίοι στην πλειοψηφία τους ήταν συλημένοι από ντόπιους αρχαιοκάπηλους. Χρόνια αργότερα, την άνοιξη του 1993 εμφανίστηκε στην Νέα Υόρκη μια μεγάλη συλλογή μυκηναϊκών σφραγίδων και κοσμημάτων - σύνολο 312 αντικείμενα- με σκοπό να δημοπρατηθεί. Η ομοιομορφία τους καταδείκνυε ότι αποτελούσαν ένα ενιαίο σύνολο. Οι Έλληνες αρχαιολόγοι που στο μεταξύ είχαν σε κανονική ανασκαφή βρει μια ασύλητη γωνιά απέδειξαν ότι αυτά που βγήκαν στο εξωτερικό προέρχονταν από την περιοχή και αποτελούσαν το περιεχόμενο των συλημένων μυκηναϊκών τάφων των Αηδονιών. Τελικά η συλλογή, η οποία έχει γίνει ευρέως γνωστή ως θησαυρός των Αηδονιών, μετά από δικαστική μάχη επιστράφηκε στην χώρα μας το 1996. Εκτέθηκε για πρώτη φορά προς τέρψη του κοινού στο Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο και εν συνεχεία βρήκε την οριστική της θέση στη γενέθλια γη της, στο μουσείο Αρχαίας Νεμέας μαζί με ανάλογα αντικείμενα που στο μεταξύ είχαν ανασκαφεί από ασύλητους τάφους της περιοχής.

Ο θησαυρός αποτελείται από ομοιογενές σύνολο χρυσών αντικειμένων, όπως σφραγίδες και κοσμήματα. Ένα από τα χαρακτηριστικά δαχτυλίδια φέρει παράσταση άρματος ενώ το άλλο παράσταση δύο γυναικών που κρατούν άνθη. Υπάρχουν επίσης τρία ακόμη δαχτυλίδια, δύο χρυσά κι ένα από ήλεκτρο, τρεις σφραγιδόλιθους από στεατίτη, αμέθυστο και αχάτη, χρυσά κοσμήματα ενδυμασίας και χρυσές χάντρες καθώς κι ένα μεγάλο αριθμό άλλων χαντρών

από ημιπολύτιμους λίθους, ήλεκτρο, φαγιεντιανή και υαλόμαζα. Παρά το μικρό μέγεθος κάθε αντικειμένου, το λευκό φόντο πάνω στο οποίο είναι τοποθετημένα αναδεικνύει πολύ καλά για τον επισκέπτη την ομορφιά τους.

Εικόνες 11&12: Προθήκες με κοσμήματα από τον θησαυρό των Αηδονιών

Οι προθήκες φιλοξενούν επίσης άφθονα κτερίσματα και ειδώλια που βρέθηκαν στο νεκροταφείο.

Σε εμφανή θέση έχει τοποθετηθεί (στην ελληνική και αγγλική γλώσσα) το ιστορικό του επαναπατρισμού του μυκηναϊκού αυτού θησαυρού. Η επανάκτησή του στάθηκε μια από τις μεγάλες επιτυχίες της Ελλάδας στον αγώνα της κατά της αρχαιοκαπηλίας που στερεί τη χώρα όχι μόνο από τα πολιτιστικά της αγαθά αλλά και από πολύτιμα στοιχεία της επιστημονικής έρευνας (Δημακοπούλου & Διβάρη-Βαλάκου, 12: 2010).¹⁰

Εικόνα 13: Περιγραφή του ιστορικού επαναπατρισμού του θησαυρού των Αηδονιών

¹⁰ Τόσο η περιπέτεια του θησαυρού των Αηδονιών όσο και των δίδυμων Κούρων της αρχαίας Τενέας που σήμερα εκτίθενται στο μουσείο της Αρχαίας Κορίνθου επιβεβαιώνουν την εκτεταμένη δυστυχώς αρχαιοκαπηλική δραστηριότητα στην περιοχή, η οποία προφανώς έχει κοστίσει στη χώρα και στον πολιτισμό της μεγάλο πλούτο αρχαιοτήτων. Μαρτυρία του Στέφανου Μίλλερ, δείχνει ότι μέχρι πρόσφατα η δραστηριότητα αυτή ήταν νομιμοποιημένη στα μάτια ενός μέρους της τοπικής κοινωνίας που κερδοσκοπούσε μέσω αυτής.

Το Αίθριο

Στο αίθριο του μουσείου εκτίθενται κυρίως τμήματα αρχιτεκτονικών μελών. Βορειοδυτικά του απαντώνται δύο εντοιχίοι ημικίονες ιωνικού ρυθμού με κυματοφόρες βάσεις και δύο κίονες που επιτρέπουν την αναπαράσταση του Οίκου 9. Δεξιά εκτίθεται, ένα κιονόκρανο ημικίονα ιωνικού ρυθμού που φέρει γλωσσίδα και επίχρισμα από μαρμαροκονίαμα. Ακολουθεί ένα από τα πιο χαρακτηριστικά εκθέματα του μουσείου, ένα μεγάλο πήλινο κορυφαίο ακρωτήριο. Έχει τη μορφή μεγάλου ανθεμίου πάνω από έλικες μεταξύ των οποίων υπάρχει μια σειρήνα. Χρονολογείται στο δεύτερο τέταρτο του 5^{ου} π. Χ. αιώνα και κοσμούσε και αυτό τη στέγη του Οίκου 9 στο κέντρο.

Ακολουθούν λίθοι από ασβεστόλιθο με επιγραφές όπως ΡΟΔΙΩΝ και ΕΠΙΔΑΥΡΙΩΝ. Δεξιά εκτίθενται επίσης αρχιτεκτονικά μέλη από το ναό του Διός. Κάτω από φωτογραφία της κρύπτης του ναού εκτίθεται κιονόκρανο κορινθιακού ρυθμού ενώ άλλα κιονόκρανα διαφόρων ρυθμών -κορινθιακού, δωρικού, ιωνικού- βρίσκονται στο αίθριο. Τραπεζοειδής λίθος με την επιγραφή ΕΦΟΔΙΑΙ χρονολογείται από τον 5^ο αι. π.Χ. και κυκλικός βωμός με την επιγραφή ΔΙΦΟΣ ΕΝΣΙΤΑΡΧΙΟΥ του 4^{ου} αι. π. Χ.

Στη νοτιοανατολική γωνία υπάρχει κυκλικός βωμός με τρίγλυφα και μετόπες της πρώιμης ελληνιστικής περιόδου ενώ στον νότιο τοίχο εκτίθενται: τμήμα επιστύλιου δωρικού ρυθμού από τον Ξεώνα και τμήμα διαζώματος με τρίγλυφα-μετόπες δωρικού ρυθμού βυζαντινής εποχής από την περιοχή του Λουτρού.

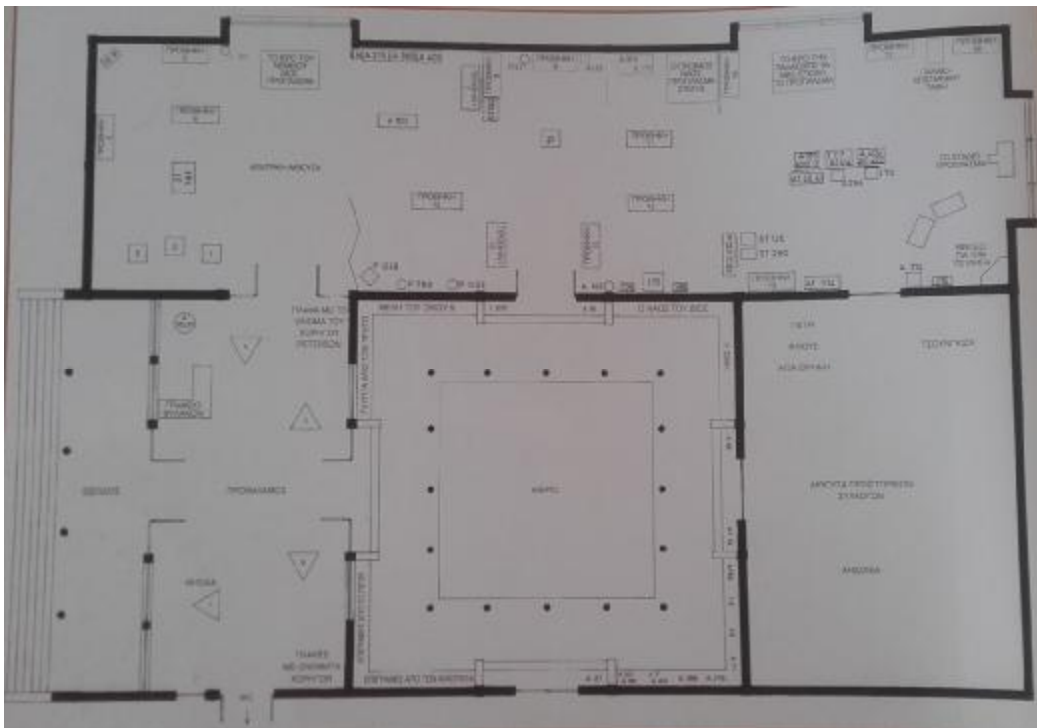
Ακολουθεί αριθμός κιονόκρανων δωρικού κυρίως ρυθμού και ευρήματα από θέσεις εκτός της κοιλάδας της Νεμέας ενώ χάρτης στις γωνίες του αίθριου σημειώνει τις περιοχές.

Υπάρχει ακόμα μια μαρμάρινη ταφική στήλη από τον Φλιούντα της πρώιμης ρωμαϊκής περιόδου που απεικονίζει ανδρική και παιδική μορφή και αναφέρει το όνομα του Μάρκου Ιουνίου Σωσιβίου και τέσσερις ενεπίγραφοι λίθοι από αρχαϊκή τοιχοδομία στον Φλιούντα. Δίπλα τους μια ταφική στήλη της ρωμαϊκής περιόδου και κίονας από ασβεστόλιθο με βουστροφηδόν γραφή του 6^{ου} αι. π.Χ.

Στο δυτικό τοίχο υπάρχουν αντικείμενα από το σύγχρονο χωριό Πετρί . όπως ανάγλυφο μιας γυναικείας καθιστής μορφής της κλασικής περιόδου και

εκμαγείο αναθηματικού ανάγλυφου του 4^{ου} αι. π.Χ. Εκτίθενται επίσης δύο πλάκες με έμμετρες επιγραφές του 3^{ου} αι. π.Χ. που αποτελούσαν βάσεις προτομών του Φλαβιανού και της Σιλβίας καθώς και κιονόκρανο του 2^{ου} ή 3^{ου} αι. π.Χ.

Τέλος, βόρεια της θύρας υπάρχει μαρμάρινη βάση με πόδια σκύλου καθώς και δύο θραύσματα από μικρό μαρμάρινο άγαλμα ενός νέου με διασκελισμό προς τα εμπρός της ρωμαϊκής εποχής.

Εικόνα 14: Κάτοψη του μουσείου Αρχαίας Νεμέας όπως δημοσιεύτηκε από τον Στέφανο Μίλλερ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΡΧΑΙΑΣ ΝΕΜΕΑΣ – ΟΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

Τα Νέμεα

Το 1994, μετά την παράδοση στον Υπουργό Πολιτισμού από τον αρχαιολόγο Στέφανο Μίλλερ του ανεσκαμμένου Σταδίου της Αρχαίας Νεμέας, αναπτύχθηκε η ιδέα της αναβίωσης των Νεμέων Αγώνων από άτομα της τοπικής κοινότητας.¹¹ Ιδρύθηκε σχετικός σύλλογος και το 1996 πραγματοποιήθηκε η πρώτη αναβίωσή τους. Οι σύγχρονοι αγώνες στηρίχτηκαν στις εξής δύο αρχές:

- Ø έπρεπε να είναι αυθεντικοί τηρώντας, όσο είναι δυνατόν, το αρχαίο τελετουργικό και
- Ø ανοιχτοί στη συμμετοχή οποιουδήποτε ώστε να δοθεί στον καθένα η ευκαιρία να «μεταμορφωθεί» σε αρχαίο Έλληνα αθλητή, έστω για λίγα λεπτά.

Εικόνα 15: Στιγμιότυπο από την αναβίωση των Νεμέων Αγώνων στον χώρο του αρχαίου σταδίου

Από τότε και κάθε τέσσερα χρόνια οι Νέμεοι Αγώνες επαναλαμβάνονται χωρίς διακοπή. Έτσι, στο πλαίσιο αυτής της αναβιωτικής δραστηριότητας το ιστορικό παρελθόν του χώρου της Αρχαίας Νεμέας αποκτά δυναμικό χαρακτήρα και επικαιροποιείται, αλλά και το παρόν του ιστορικοποιείται –οι νέοι αγώνες γίνονται ένας καινούργιος κρίκος μιας μακράς αλυσίδας αθλητικών γεγονότων και ιδεωδών. Ο Σύλλογος για την Αναβίωση μερίμνησε από την αρχή για τη δημοσιοποίησή τους καταβάλλοντας μάλιστα ιδιαίτερη φροντίδα να διεθνοποιήσει το γεγονός. Χαρακτηριστικά, ο ίδιος αυτοπροσδιορίζεται ως διεθνής όμιλος με μέλη από 18

¹¹ Βλ. το σχετικό ιστορικό της αναβίωσης στην επίσημη ιστοσελίδα του Συλλόγου για τη Αναβίωση: <http://nemeangames.org/el/nemean-games-revival/history-of-society.html> (τελευταία επίσκεψη 20-11-2015).

διαφορετικές χώρες, ενώ παράλληλα με το Διοικητικό του Συμβούλιο, ίδρυσε και μια Τιμητική Επιτροπή στην οποία συμμετέχουν διεθνούς φήμης ακαδημαϊκοί, αθλητές και πολιτικοί, όπως ο Ουμπέρτο Έκο, ο Έντμουντ Κίλι, ο Σεργκέι Μπούμπκα κ.ά. Ταυτόχρονα καλλιεργεί δεσμούς με φορείς που δραστηριοποιούνται οικουμενικά, όπως το ICOMOS (Διεθνές Συμβούλιο Μνημείων και Τοποθεσιών).

Ωστόσο, αν και μεταξύ των μελών της εν λόγω τιμητικής επιτροπής περιλαμβάνεται και ο μέχρι πρόσφατα διευθυντής του Μουσείου Μπενάκη Άγγελος Δεληβοριάς (στον οποίο αφιερώθηκαν οι αγώνες το 2016), το Μουσείο Αρχαίας Νεμέας φαίνεται να απουσιάζει εντελώς από κάθε έκφραση που αφορά ένα γεγονός άρρηκτα δεμένο με όσα το ίδιο διαφυλάττει μέσω των εκθεμάτων του. Καμιά θεσμική παρουσία του δεν καταγράφεται όλα αυτά τα χρόνια στις δραστηριότητες αναβίωσης των αρχαίων αγώνων, αν και οι εργαζόμενοι σ' αυτό ενδεχομένως να δραστηριοποιούνται ιδιωτικά ως εθελοντές ή και συμμετέχοντες. Τα κέρδη, όμως, από την εμπλοκή του Μουσείου Αρχαίας Νεμέας στις διαδικασίες αναβίωσης των Νέμεων Αγώνων φαίνονται αυτονόητα, ενώ η απουσία του υποσκάπτει το κύρος του.

Καταρχάς, η διεθνοποίηση των δραστηριοτήτων της αναβίωσης θα μεταφραστεί αντίστοιχα σε διεθνοποίηση και του Μουσείου. Αυτό σημαίνει ότι αν και είναι ένα μουσείο μεσαίου μεγέθους, θα τύχει μεγάλης προβολής προσελκύοντας το ενδιαφέρον και του εγχώριου και του διεθνούς κοινού. Επομένως, η επισκεψιμότητα σ' αυτό θα αυξηθεί, ιδιαίτερα αν συνδυαστεί με την εφαρμογή προγραμμάτων π.χ. ξενάγησης σ' αυτό, σε περιόδους αιχμής, όπως αναμένεται να είναι το διάστημα της τέλεσης των αγώνων.

Η προβολή αυτή θα διευκολύνει πιθανόν και την ανεύρεση χορηγιών οι οποίες θα μπορούσαν να «αιμοδοτήσουν» οικονομικά το Μουσείο έτσι ώστε να βρει πόρους για να χρηματοδοτήσει την ανάπτυξή του. Ενδεχομένως, επίσης, έτσι να κερδίσει το ενδιαφέρον και την υποστήριξη επιστημόνων που δραστηριοποιούνται στον χώρο της μουσειολογίας και οι οποίοι θα μπορούσαν να υποστηρίξουν τη δράση του αλλά και τον εκσυγχρονισμό του με τις επιστημονικές τους γνώσεις.

Μια άλλη δυνατότητα που θα του δώσει η διεθνοποίηση μέσω της αναβίωσης των Νέμεων Αγώνων, είναι να αποκτήσει συνεργασία (να αδελφοποιηθεί) με μουσεία του εξωτερικού –ιδίως με κάποια που έχουν παρόμοιο περιβάλλον, μέσω της οποίας το κοινό τους θα ενημερώνεται και θα κατευθύνεται και προς το Μουσείο της Αρχαίας Νεμέας σε περίπτωση επίσκεψής του στην Ελλάδα.

Ενδεικτικά, αρχαίο στάδιο έχει ανασκαφεί και στη νότια Κύπρο. Πρόκειται για το στάδιο στο αρχαίο Κούριο,¹² όπου λειτουργεί και τοπικό Αρχαιολογικό Μουσείο. Δεδομένου μάλιστα ότι το κοινό των δύο χώρων, Ελλάδας και Κύπρου, είναι ομόγλωσσο και το μεγαλύτερο τουριστικό ρεύμα του νησιού φτάνει κυρίως στην Ελλάδα, οι δυνατότητες συνεργασίας είναι πολύ ρεαλιστικές και ευοίωνες. Εξάλλου, σήμερα σε ό,τι αφορά την πολιτιστική κληρονομιά και τη διατήρησή της, είναι αναγκαία η δημιουργία κοινών τόπων συνεργασίας και πρωτοβουλιών στο πλαίσιο μιας Ευρωπαϊκής Ένωσης στην οποία τα μέλη έχουν κοινές πολιτιστικές ρίζες αλλά και κοινό προορισμό (Σαλή, 2006: 223).

Η αυξημένη προβολή του θα υποχρέωνε με τη σειρά της την πολιτεία να στρέψει το ενδιαφέρον της στο μουσείο, το κύρος του οποίου θα έχει αναβαθμιστεί στον χώρο του. Στην περίπτωση αυτή, το μουσείο θα δίνει την προοπτική μιας προσοδοφόρας επένδυσης και έτσι οι αρμόδιες υπηρεσίες θα έχουν κίνητρο να μεριμνήσουν πιο αποτελεσματικά για τις ανάγκες του, υποβοηθώντας τη λειτουργία και κυρίως την ανάπτυξή του, η οποία με τη σειρά της θα προσελκύσει νέο κοινό ανατροφοδοτώντας διαρκώς την ανάπτυξή του.

Το μουσείο είναι επίσης ο αρμόδιος φορέας ο οποίος μπορεί να αναπτύξει εκπαιδευτικά προγράμματα σχετικά με τους αρχαίους αγώνες των Νεμέων. Μέσω των προγραμμάτων αυτών, που θα καταστήσουν ελκυστική την εμπειρία της επίσκεψης, το μουσείο θα προσελκύσει σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, αθλητικά τμήματα των Πανεπιστημίων, αθλητικούς συλλόγους και άλλους ενδιαφερόμενους φορείς, ακόμα και φορείς προγραμμάτων διά βίου εκπαίδευσης.

¹² Βλ. στην ιστοσελίδα:

<http://www.mcw.gov.cy/mcw/da/da.nsf/All/D68072D13C2FB379C225719B0029F872?OpenDocument> (τελευταία επίσκεψη 20-11-2015).

Το Μουσείο και τα άτομα με ειδικές ανάγκες

Ο σχεδιασμός του μουσείου αφορά έναν μέσο χρήστη, δηλαδή έναν αρτιμελή επισκέπτη που μπορεί να περιηγηθεί αυτόνομα στον μουσειακό χώρο και να επωφεληθεί πλήρως από τις δραστηριότητές του. Για ένα μουσείο, ωστόσο, που θέλει να ανοίξει τους ορίζοντές του και να διευρύνει το κοινό του, είναι αυτονόητο ότι θα πρέπει να διασφαλίσει την πρόσβαση σ' αυτό οποιουδήποτε επιθυμεί να έχει την εμπειρία της επίσκεψής του. Αυτό περιλαμβάνει και υποψήφιους επισκέπτες, οι οποίοι έχουν ειδικά προβλήματα -άτομα με ειδικές ανάγκες (ΑμεΑ)- που τους εμποδίζουν να απολαύσουν ισότιμα με τους υπόλοιπους τα εκθέματα και τις δραστηριότητές του παίρνοντας πρακτικά μέτρα και αναπτύσσοντας ανάλογες πρακτικές (Τζαναβάρα, 2013: 53). Επομένως, το μουσείο πρέπει να διασφαλίσει την προσβασιμότητα στα άτομα αυτά, παρέχοντάς τους πολυαισθητηριακά ερεθίσματα και βιωματική μάθηση, ώστε να έχουν τη δυνατότητα να περιηγηθούν στα εκθέματα, να προσεγγίσουν με όλες τους τις αισθήσεις επιλεγμένα αντικείμενα και συμμετέχοντας σε δημιουργικές δράσεις. Ως τέτοιες κατηγορίες κοινού μπορούν να οριστούν άτομα με κινητικά προβλήματα, άτομα με τύφλωση ή χαμηλή όραση, άτομα με προβλήματα ακοής.

Στις περιπτώσεις αυτές, το μουσείο πρέπει να διασφαλίσει την απρόσκοπτη είσοδο και διακίνηση, αφαιρώντας κάθε φυσικό εμπόδιο, ειδικά για τους χρήστες π.χ. αμαξιδίων και τοποθετώντας ράμπες στην είσοδο όπου υπάρχει κλίμακα. Το Μουσείο Νεμέας καλύπτει ως εδώ αυτές τις ανάγκες, γιατί διαθέτει ράμπα κεκλιμένου επιπέδου (με ειδικό κάγκελο-χειρολισθήρα στη μία πλευρά) στην είσοδο. Η ράμπα αυτή μάλιστα, ξεκινά όχι από την είσοδο του κτηρίου αλλά από αυτή του προαυλίου, οδηγώντας απρόσκοπτα από τον χώρο στάθμευσης στο εσωτερικό του μουσείου.

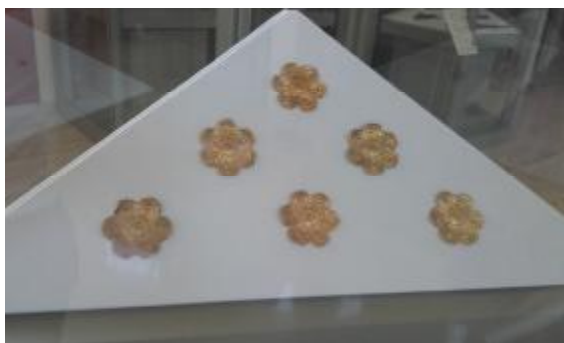
Εικόνα 16: Η ράμπα που οδηγεί στην είσοδο του μουσείου

Η θύρα εισόδου εν συνεχεία του κτηρίου είναι με ανοιγόμενα φύλλα δύο κατευθύνσεων και όχι περιστρεφόμενη, επιτρέποντας την άνετη διέλευση σ' αυτό. Εδώ όμως σταματούν οι διευκολύνσεις. Δεν υπάρχει στο μουσείο πρόνοια για ειδικούς χώρους υγιεινής, γεγονός που δυσκολεύει τον επισκέπτη ΑμεΑ. Επίσης, οι πινακίδες και οι ανακοινώσεις θα πρέπει να τοποθετηθούν στο κατάλληλο ύψος που να επιτρέπει την ανάγνωση, σε ύψος 1,50 και 1,70 καθώς και σε γραφή Braille (Τζαναβάρα, 2013: 106).

Εικόνα 17: Οι επεξηγηματικές πινακίδες στην κύρια αίθουσα βρίσκονται συχνά πολύ ψηλά αλλά και τα εκθέματα πολύ κοντά μεταξύ τους για να μπορεί να κινηθεί με άνεση ένας επισκέπτης με αμαξίδιο

Η χωροθέτηση των εκθεμάτων θα πρέπει να μετατραπεί έτσι που να επιτρέπει τη θέασή τους χωρίς προβλήματα, ενώ η τεχνολογία μπορεί να εξυπηρετήσει σε μεγάλο βαθμό, προσφέροντας αυτόματα π.χ. ξενάγηση στα άτομα με προβλήματα ακοής. Καμιά απολύτως πρόνοια από την άλλη δεν έχει επιδειχθεί για τα άτομα με τυφλότητα ή χαμηλή όραση. Επομένως, οι πινακίδες και οι ανακοινώσεις θα πρέπει επίσης να αποδοθούν και στη γραφή Braille καθώς και σε μεγαλόσχημη γραφή σε ματ επιφάνεια και με έντονη χρωματική αντίθεση με τον περιβάλλοντα χώρο, πράγμα που γίνεται αρκετά επιτυχημένα στην τρίτη πτέρυγα του μουσείου όπου φιλοξενείται ο θησαυρός των Αηδονιών (χωρίς ωστόσο κι εδώ να αποδίδονται τα κείμενα σε Braille). Το ίδιο ισχύει και για τα ίδια τα εκθέματα.

Εικόνες 18&19 : Τα μικρά χρυσά εκθέματα από τον θησαυρό των Αηδονιών γίνονται ευκολότερα αντιληπτά χάρη στην αντίστιξη με το λευκό φόντο, ενώ οι επιδαπέδιες επεξηγηματικές πινακίδες είναι σε ύψος που μπορούν εύκολα να διαβαστούν από καθήμενο σε καροτσάκι επισκέπτη.

Αυτό θα πρέπει να επεκταθεί και στον εξωτερικό του μουσείου χώρο, ο οποίος είναι όμως ταυτόχρονα και ο αρχαιολογικός χώρος της Αρχαίας Νεμέας. Ειδικά για τα άτομα με προβλήματα όρασης έχει γενικευτεί σε μεγάλο βαθμό η μέριμνα για τη δυνατότητα πρόσβασής τους. Σε ορισμένα μουσεία, υπάρχει, επομένως, εμπειρία η οποία μπορεί να αξιοποιηθεί. Ενδεικτικά, στην Ισπανία λειτουργεί από το 1992 Μουσείο Τυφλών, στο οποίο οι επισκέπτες ενθαρρύνονται από ειδικούς εμψυχωτές να ψηλαφίσουν μοντέλα-αντίγραφα σπουδαιών έργων τέχνης (Τζαναβάρα, 2013: 150), ενώ στο μουσείο Πράδο λειτουργεί ανάλογη έκθεση που αντιστρέφει την αρχή που ισχύει σε όλα τα συμβατικά μουσεία «μπορείτε να βλέπετε, αλλά όχι να αγγίζετε».¹³

Η φύση των εκθεμάτων του Μουσείου Νεμέας, -που ως αρχαιολογικό περιλαμβάνει τρισδιάστατα κυρίως αντικείμενα (κυρίως γλυπτά, νομίσματα, επιτύμβια, αρχιτεκτονικά θραύσματα, κοσμήματα κ.λπ.)- επιτρέπει τη δημιουργία αντιγράφων των σπουδαιότερων απ' αυτά, έτσι ώστε να μπορούν να εξερευνηθούν μέσω της αφής. Ενδεικτικά, θα μπορούσαν να αναπαραχθούν τα εξής εκθέματα: μια από τις φιγούρες του μικρού Οφέλη, το ανθεμωτό ακρωτήριο με μια Σειρήνα, η στήλη του

¹³ Βλ. <http://circogreco.gr/mag/sto-museo-del-prado-tufloi-episkeptes-mporoun-na-aggiksounta-aristourgimata/> (τελευταία επίσκεψη 11-12-2015). Επίσης, το Μητροπολιτικό Μουσείο Τέχνης της Νέας Υόρκης και η Εθνική Πινακοθήκη του Λονδίνου είναι από τα πολλά μουσεία που διοργανώνουν δραστηριότητες για τυφλούς επισκέπτες, συμπεριλαμβανομένων ειδικών ξεναγήσεων, μαθημάτων σχεδίου, και εργαστήρια «αγγίγματος», στα οποία τυφλοί άνθρωποι μπορούν να αισθανθούν γλυπτά.

Αρίστιου, η χάλκινη υδρία με την κεφαλή της κόρης στη λαβή, ακόμα και μια αναπαράσταση του κορινθιακού κιονόκρανου από την εσωτερική κιονοστοιχία του ναού του Δία.

Εικόνα 20: Φιγούρα του Οφέλητη

Εικόνα 21: Ανθεμοτό ακρωτήριο με Σειρήνα

Εικόνα 22: Η στήλη του Αρίστιου

Εικόνα 23: Χάλκινη υδρία με κεφαλή κόρης

Ειδική φροντίδα πρέπει να υπάρξει για τα παιδιά ΑμεΑ, τα οποία κατά κανόνα έχουν πιο περιορισμένες κοινωνικές εμπειρίες από τα αρτιμελή συνομήλικα τους. Το μουσείο μπορεί να σχεδιάσει ένα τουλάχιστον πρόγραμμα γι' αυτά, με ειδικό εκπαιδευτικό υλικό, ώστε να αξιοποιήσει αλλά και να αναπτύξει τις πολύπλευρες και ιδιαίτερες σωματικές, ψυχικές και διανοητικές δυνατότητες που διαθέτουν, συμβάλλοντας έτσι στη διεύρυνση της δημιουργικής τους σκέψης (Ιωαννίδη, 2005: 9). Μ' αυτό τον τρόπο, το μουσείο θα ενισχύσει τον ανθρωποκεντρικό χαρακτήρα του και θα συμμετάσχει στην κοινωνική ενσωμάτωση, μέσω της συμμετοχής τους σε κοινές με τους άλλους πολιτιστικές εμπειρίες, ομάδων συμπολιτών μας.

Νέες Τεχνολογίες

Η έκρηξη των τεχνολογιών καθιστά τον τομέα της Πληροφορικής και των Νέων Τεχνολογιών βασικό άξονα για την οργάνωση, τη λειτουργία και την ανάπτυξη των Μουσείων. Στην κατεύθυνση αυτή οφείλει να κινηθεί και το Μουσείο Νεμέας που δεν έχει αυτή τη στιγμή ιδιαίτερες επιδόσεις σ' αυτόν τον τομέα.

Στοιχειώδεις καταρχάς σχετικές πρόνοιες είναι η παροχή ελεύθερης πρόσβασης στο διαδίκτυο¹⁴ αλλά και η δημιουργία ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (e-mail) που θα επιτρέπει την άμεση επικοινωνία με άλλα μουσεία και φορείς υποστήριξης, την προώθηση δραστηριοτήτων και την αποστολή μηνυμάτων για άμεση και μαζική ενημέρωση κ.α.

Παρόμοιας φύσης, δηλαδή στοιχειώδους, είναι και η εξασφάλιση και παροχή στους επισκέπτες φορητής, ασύρματης ακουστικής ξενάγησης, η οποία θα δίνει τη δυνατότητα σε όσους δεν έρχονται με ξεναγό να προσεγγίζουν τα εκθέματα όχι παθητικά και μονοσήμαντα, αλλά πιο ολοκληρωμένα μέσω της αφήγησης. Η ασύρματη ξενάγηση θα προσφέρεται (έναντι συμβολικού αντιτίμου) εκτός από τα ελληνικά και σε άλλες γλώσσες, οι οποίες μπορούν να προσδιοριστούν αφού εξαχθούν στατιστικά συμπεράσματα για την προέλευση των επισκεπτών του μουσείου. Τα συστήματα αυτά επιτρέπουν επίσης τη συνύπαρξη και τη διαδρομή στο μουσείο πολλών και διαφορετικών επισκεπτών ή ομάδων επισκεπτών που μπορούν να εξυπηρετούνται παράλληλα και ταυτόχρονα χωρίς να εμποδίζουν ο ένας τον άλλο. Η ακουστική ξενάγηση μπορεί να προσφερθεί σε δύο επίπεδα, ανάλογα με τον χρόνο που θα διαθέτει για περιήγηση ο επισκέπτης, ή ανάλογα με την ηλικία (π.χ. σχολική ηλικία ή ενήλικας). Έτσι, στο ένα επίπεδο θα μπορεί να περιορίζεται σε χαρακτηριστικά εκθέματα του μουσείου ενώ στο άλλο στο σύνολο των εκθεμάτων.¹⁵

Μια σύγχρονη ηλεκτρονική εφαρμογή που αφορά αρχαιολογικούς και μουσειακούς χώρους είναι η εικονική-διαδραστική περιήγηση, η οποία εφαρμόζεται εκτεταμένα

¹⁴ Η δυνατότητα αυτή προγραμματίζεται επίσης να προσφερθεί σε συνολικά 19 αρχαιολογικούς χώρους, μνημεία και μουσεία. Συνδυάζεται επιπλέον με τεχνολογία που θα διευκολύνει την εγκατάσταση ψηφιακών εφαρμογών ξενάγησης και περιήγησης. Βλ. σχετικά στο <http://news.in.gr/culture/article/?aid=1500043656> (τελευταία επίσκεψη 15-12-2025).

¹⁵ Τέτοιου τύπου ακουστικές περιηγήσεις εφαρμόζονται, για παράδειγμα, στο Μουσείο Ν. Καζαντζάκη. Βλ. <http://www.archaiologia.gr/blog/2011/10/06> (τελευταία επίσκεψη 15-12-2015).

σήμερα σε διάφορα σημεία της Ελλάδας. Η περιήγηση αυτή επιτρέπει στον επισκέπτη να είναι εκεί πριν την επίσκεψή του. Αυτό σημαίνει ότι του δίνεται η δυνατότητα να προετοιμαστεί με μηδενικό κόστος για το μουσείο.

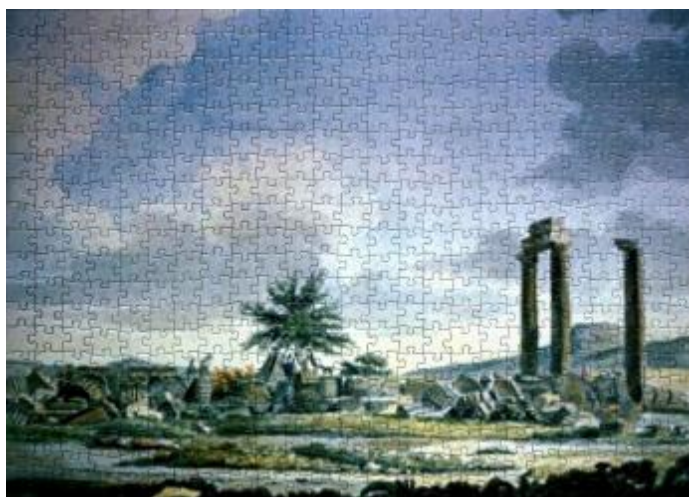
Ένα τέτοιο πρόγραμμα θα μπορούσε στην περίπτωσή μας να αφορά από κοινού τον αρχαιολογικό χώρο και το μουσείο Αρχαίας Νεμέας. Το πρόγραμμα αυτό θα μπορούσε να επικεντρώνεται στους εξής σταθμούς:

Αρχαιολογικός χώρος	Μουσείο
Ναός του Διός (κίονες)	Προθάλαμος: <ul style="list-style-type: none"> Ø Ζωγραφικό έργο Τσάντλερ Ø Έργο του Πουκεβίλ Ø Σχέδιο Κορρέ
Ιερό Άλσος	
Στάδιο	Κεντρική αίθουσα: <ul style="list-style-type: none"> Ø Χάρτης της Ανατολικής Μεσογείου
Αποδυτήριο	
Είσοδος θολωτής διόδου	
Θέση των Ελλανοδικών	Προθήκη 4, <ul style="list-style-type: none"> Ø Χρυσό έλασμα με κεφαλή Ηρακλή Ø Χάλκινο ειδώλιο Οφέλτη
Τριμερής δεξαμενή	
Παλαιοχριστιανική Βασιλική	Ανάθημα νικητή
Κολυμβήθρα στο βαπτιστήριο	Προθήκη 9-10, Κεφαλή κόρης
Ξενώνας	Πήλινος καλυπτήρας με σατύρους
Λείψανα ταφής (παλαιοχριστιανικής περιόδου)	Πρόπλασμα Σταδίου
Υδραγωγός	Ανατολική αίθουσα: <ul style="list-style-type: none"> Ø Θησαυρός των Αηδονιών
Λουτρό	Αίθριο: <ul style="list-style-type: none"> Ø Πήλινο ανθεμωτό ακρωτήριο με μια Σειρήνα
Ηρώων	

Για κάθε έναν από τους παραπάνω σταθμούς, οι περιηγήσεις αυτές θα περιλαμβάνουν αφήγηση, φωτογραφίες, ψηφιακές μακέτες και 3D ανασύνθεση του χώρου.

Εγκατάσταση ηλεκτρονικών οθονών με ψηφιακά παιχνίδια (π.χ. με σύνθεση κομματιών - παζλ, επιχρωματισμούς, παιχνίδια μνήμης κ.λπ.). Ενδεικτικά, από τα

εκθέματα θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν σ' αυτές: το έργο του Τσάντλερ, ο πήλινος καλυπτήρας με σατύρους, η κεφαλή κόρης, το πήλινο ανθεμωτό ακρωτήριο με μια Σειρήνα, το χρυσό έλασμα με κεφαλή του Ηρακλή, το χάλκινο ειδώλιο του Οφέλη, ορισμένα από τα κοσμήματα του θησαυρού των Αηδονιών (δαχτυλίδια-σφραγίδες, ρόδακες).

Εικόνα 24: *Ο ναός του Διός (έργο του Τσάντλερ) σε μορφή παζλ*

Η εφαρμογή αυτή που λειτουργεί εκπαιδευτικά, θα μπορεί να έχει επίπεδα δυσκολίας ανάλογα με τον επισκέπτη ο οποίος την χρησιμοποιεί. Γενικά, τέτοιου τύπου δραστηριότητες αποτελούν ένα ευπρόσδεκτο και δημιουργικό διάλειμμα στη μουσειακή διαδρομή και αφήνουν ζωνές εντυπώσεις στον επισκέπτη. Δίνουν τέλος τη δυνατότητα να μετατραπεί ο περιηγητής του μουσείου από παθητικός παρατηρητής σε ενεργό χρήστη που αλληλεπιδρά με όσα βλέπει, συναρμολογεί σχεδόν σαν ερασιτέχνης αρχαιολόγος τα κομμάτια της ιστορίας και ανακαλύπτει δημιουργικά τα αξιοθέατα. Τα παιδιά ιδιαίτερα μπορούν να έρθουν σε επαφή με την ουσία του πολιτισμού και της ιστορίας, νιώθοντας τη χαρά της ανακάλυψης και της δημιουργίας και- αντί μόνο να περιεργαστούν τα ευρήματα που εκτίθενται- να βιώσουν τη διαδικασία της μάθησης μέσα από την επίσκεψη στο μουσείο ως εμπειρία που αξίζει να θυμούνται και μπορούν να επαναλάβουν σε ένα άλλο μουσείο.

Οι εφαρμογές για κινητά τηλέφωνα για την ξενάγηση στο μουσείο είναι επίσης ένας εξαιρετικά σύγχρονος και συμβατός με την κοινωνική εξέλιξη τρόπος προσέλκυσης του κοινού. Τέτοιες εφαρμογές έχουν πια μια σχετικά γενικευμένη χρήση από μεγάλα μουσεία του κόσμου και έχουν στόχο να διευρύνουν την εμπειρία της επίσκεψης

αλλά και να προβάλλουν πολιτιστικά θέματα.¹⁶ Έχουν επίσης το πλεονέκτημα ότι κερδίζουν και διευρύνουν το νεανικό κοινό των μουσείων, ενώ υποβοηθούν την επισκεψιμότητα η οποία επηρεάζεται από τις συνέπειες της οικονομικής κρίσης. Μια τέτοια εφαρμογή μπορεί να δίνει στοιχειώδεις πληροφορίες πρόσβασης και επικοινωνίας στο μουσείο Νεμέας. Έτσι, θα μπορεί να περιλαμβάνει δρομολόγια και μέσα μεταφοράς, χάρτη σε σχέση με τη θέση του, ενημέρωση για τυχόν εκδηλώσεις, πώληση εισιτηρίων. Επίσης, θα μπορεί να χορηγεί ακουστική ξενάγηση και να προσφέρει επαυξημένη και ολοκληρωμένη εικόνα των εκθεμάτων του που δεν είναι άρτια, καθώς επίσης και των κυριότερων σταθμών του αρχαιολογικού χώρου όπως είναι ο Ναός του Διός, η Παλαιοχριστιανική Βασιλική και το Στάδιο.

Θα δίνει επίσης τη δυνατότητα στον επισκέπτη να ανεβάζει φωτογραφίες, σχόλια και περιγραφές από την επίσκεψή του στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, μετατρέποντάς τον έτσι σε προωθητή του μουσείου. Η εφαρμογή αυτή θα συντείνει ώστε ο επισκέπτης μετά την επιστροφή του να αναπολεί την περιήγησή του με ικανοποίηση, να δελεάζεται να την προτείνει και σε άλλους.

Η τεχνολογία μπορεί, επίσης, να υπηρετήσει την ψηφιοποίηση του υλικού που διαφυλάσσει και προβάλλει το Μουσείο Νεμέας. Τα ανθρώπινα δημιουργήματα και τα κατάλοιπά τους είναι πάντα ευάλωτα μπροστά σε φυσικές και αστικές καταστροφές ή κακόβουλες ανθρώπινες ενέργειες. Τα σύγχρονα τεχνολογικά μέσα, όμως, μπορούν να δημιουργήσουν κιβωτούς ηλεκτρονικού χαρακτήρα διασώζοντας το πολύτιμο υλικό του μουσείου που αφορά το παρελθόν, για τις επόμενες γενιές. Ταυτόχρονα, μια ψηφιοποιημένη βάση των ευρημάτων-εκθεμάτων θα δώσει νέες ερευνητικές δυνατότητες και θα προάγει τη μελέτη της ιστορίας της περιοχής Νεμέας και της ευρύτερης περιοχής, αλλά και την ανάπτυξη της αρχαιολογίας. Επομένως, με την ψηφιοποίηση το απόθεμα του μουσείου όχι μόνο θα διαφυλαχθεί αλλά και θα διαδοθεί και μαζί μ' αυτό και η ιστορική-πολιτιστική κληρονομιά του ευρύτερου χώρου.

Συγκεκριμένα, η ψηφιοποίηση θα μπορούσε να κινηθεί στις εξής κατευθύνσεις:

¹⁶ Βλ. χαρακτηριστικά στο <http://www.artmag.gr/articles/art-thinking/item/4312-newsletter> καθώς και στο <http://newtechnologiesinmuseums.blogspot.com.cy/> (τελευταία επίσκεψη 15-12-2015).

- Ø Τρισδιάστατη ψηφιοποίηση των αντικειμένων του μουσείου
- Ø Τρισδιάστατη ψηφιοποίηση των μνημείων (Ναός του Διός, Στάδιο, Παλαιοχριστιανική περιοχή)
- Ø Τρισδιάστατη ψηφιοποίηση χώρων (οικίες, ξενώνας, λουτρό)

Εν συνεχεία, οι τρισδιάστατες ψηφιακές διαδραστικές αναπαραστάσεις των αντικειμένων, των μνημείων και των χώρων μπορούν να διαφυλαχθούν σε μορφή CD/DVD-ROM ή/και στο διαδίκτυο.

Εννοείται πως οι εφαρμογές της τεχνολογίας θα εφαρμόζονται με μέτρο και έτσι που να υπηρετούν την πληρότητα της μουσειακής εμπειρίας και σε καμιά περίπτωση την κατίσχυση του υπερθεάματος εις βάρος της αυθεντικότητας (Σαλή, 2006: 213). Στόχος δεν θα είναι ποτέ μια ψευδαισθητική εικονική πραγματικότητα, αλλά η ολοκληρωμένη αναπαράσταση και η συνολική θέαση της απωλεσθείσας και άρα ασαφούς πια αρχικής εικόνας.

Ιστοσελίδα

Η ιστοσελίδα είναι ένα πολύ δυνατό μέσο προώθησης ενός μουσειακού και γενικότερα ενός τουριστικού προορισμού, ένα παράθυρο στον μουσειακό κόσμο και μέσω του στον κόσμο του παρελθόντος. Αποτελεί πια τον πυρήνα όλων των μέσων τεχνολογίας γιατί παρουσιάζει υψηλή δημοτικότητα και γι' αυτό τα μουσεία υψηλής επισκεψιμότητας την αξιοποιούν με εντυπωσιακό τρόπο και ανάλογα αποτελέσματα. Ο αριθμός των επισκέψεων εξάλλου που δέχονται οι δικτυακοί τόποι μουσείων, δείχνουν ότι το ευρύ κοινό αναζητεί και εκτιμά την ύπαρξη μουσειακής πληροφορίας στο διαδίκτυο. Τα μεγάλα ελληνικά μουσεία δεν αποτελούν εξαίρεση. Το Μουσείο της Ακρόπολης, το Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, το Μουσείο Μπενάκη¹⁷ προβάλλονται ιδανικά μέσα από τις ιστοσελίδες τους οι οποίες έχουν σχεδιαστεί (και διαρκώς εξελίσσονται) ώστε να είναι ταυτόχρονα ελκυστικές γιατί είναι εξαιρετικά υψηλής αισθητικής, χρηστικές και εκπαιδευτικές. Από την άλλη, σημαντικά μουσεία –όχι μόνο για τον ελληνικό χώρο αλλά και για τον ευρωπαϊκό, όπως για παράδειγμα το αρχαιολογικό μουσείο Ηρακλείου, υστερούν καταφανώς στον τομέα αυτό. Σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό υστερούν επίσης και τα μουσεία μεσαίας επισκεψιμότητας στον τομέα αυτό και το μουσείο της Αρχαίας Νεμέας είναι ανάμεσά τους.¹⁸ Το μουσείο δεν διαθέτει στην πραγματικότητα δική του ιστοσελίδα, αλλά διαδικτυακή πρόσβαση σ' αυτό διατίθεται μέσω του κόμβου ΟΔΥΣΣΕΥΣ του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού. Ο κόμβος παραπέμπει μεταξύ άλλων πολιτιστικών προορισμών στον χάρτη της Ελλάδας και αλφαβητικό αλλά και θεματικό κατάλογο όλων των μουσείων της χώρας. Η διαδικτυακή ενημερότητα αρκείται στα εξής:

- Ø Στην περιγραφή, η οποία ανακοινώνει τις έξι συλλογές που περιλαμβάνει το μουσείο, αφιερώνοντας μία αράδα για κάθε μία, καθώς και τα προϊστορικά ευρήματα. Από τις συλλογές αυτές απουσιάζει εντελώς η εκπληκτική συλλογή του θησαυρού των Αηδονιών, η οποία από μόνη της θα ήταν σε θέση να ελκύσει θεματικό τουρισμό, π.χ. χρυσοχόους.
- Ø Στο ιστορικό του μουσείου, στο οποίο αφιερώνονται τρεις τυπογραφικές αράδες.

¹⁷ Βλ. χαρακτηριστικά στους ιστοχώρους τους: <http://www.theacropolismuseum.gr/>, <http://www.namuseum.gr/welcome-en.html> και <http://www.benaki.gr/> (τελευταία επίσκεψη 15-12-2015).

¹⁸ http://odysseus.culture.gr/h/1/gh151.jsp?obj_id=3399 (τελευταία επίσκεψη 18-12-2015).

Ø Τέλος, στις πληροφορίες οι οποίες αναφέρονται στα εισιτήρια, σε άλλα στοιχεία για την είσοδο όπως π.χ. ποιοι δικαιούνται μειωμένο εισιτήριο και ελεύθερη είσοδο, τις ώρες λειτουργίας και τις μέρες αργίας και τέλος προτείνονται υπό μορφή συνδέσεων τα άλλα μουσεία στον ίδιο νομό (Κορινθίας).

Η αξιολόγηση της ιστοσελίδας είναι αποκαρδιωτική. Ο δικτυακός τόπος του μουσείου Νεμέας όχι μόνο δεν συμβάλλει στην παγκόσμια δημοσιότητα του μουσείου αλλά ούτε καν στην εγχώρια. Πέραν των απολύτως απαραίτητων χρηστικών πληροφοριών που κι αυτές αποδίδονται εξαιρετικά λακωνικά και μόνο στην ελληνική γλώσσα, ο επισκέπτης της δεν είναι σε θέση να αποκομίσει την παραμικρή εικόνα για το μουσείο. Δεν θα βρει επίσης κανένα απολύτως ερέθισμα που να αποτελέσει κίνητρο γι' αυτόν να επισκεφτεί το μουσείο και τον περιβάλλοντα αρχαιολογικό χώρο και ασφαλώς δεν θα αποκτήσει μόνιμη επαφή και σχέση με αυτό μέσω της υφιστάμενης ιστοσελίδας. Χαρακτηριστικά, περισσότερες πληροφορίες αντλεί κανείς για το μουσείο και τον αρχαιολογικό χώρο μέσα από την ιστοσελίδα του μη κερδοσκοπικού σωματείου Οφέλης που ιδρύθηκε με σκοπό την αρωγή στην υλοποίηση του προγράμματος ανάδειξης της πολιτιστικής κληρονομιάς του αρχαιολογικού χώρου της Νεμέας.¹⁹ Το μουσείο όμως πρέπει επειγόντως να λειτουργήσει εξωστρεφώς, να ανοιχτεί προς την κοινωνία και το κοινό και σ' αυτήν την κατεύθυνση είναι ζήτημα προτεραιότητας η κατασκευή μιας ανάλογης ιστοσελίδας.

Μια μετριοπαθής πρόταση, η οποία όμως συνιστά ουσιαστική αναβάθμιση και προσπάθεια συμπόρευσης με τις σύγχρονες τάσεις των on-line μουσείων είναι η παρακάτω. Εννοείται πως θα λειτουργεί τόσο στην ελληνική όσο και στην αγγλική γλώσσα ενώ θα πρέπει να υποστηρίζεται από υψηλής αισθητικής γραφικά, ιδιαίτερα χαρούμενα στα σημεία εκείνα που απευθύνονται στα παιδιά.

¹⁹ <http://www.opheltes.gr/opheltes.asp> (τελευταία επίσκεψη 18-12-2015).

Οικοσελίδα

Με το άνοιγμα της σελίδας θα πρέπει να υπάρχουν μερικές εναλλασσόμενες έγχρωμες εικόνες από τα πιο σημαντικά εκθέματα του μουσείου:

1. Χρυσό σφυρήλατο έλασμα με την κεφαλή του Ηρακλή
2. Χάλκινο ειδώλιο του Οφέλτη
3. Δαχτυλίδια-σφραγίδες από τον θησαυρό των Αηδονιών
4. Μεγάλο πήλινο ανθεμωτό ακρωτήριο με μία Σειρήνα

Στο ίδιο περιβάλλον ένα σύντομο καλωσόρισμα. Εκτός από το γραπτό κείμενο, εδώ μπορεί να αναρτηθεί ένα βιντεοσκοπημένο καλωσόρισμα από τον άνθρωπο που ανέδειξε τον αρχαιολογικό χώρο και έστησε το μουσείο καθηγητή Μίλλερ, ο οποίος ζει μόνιμα στην Αρχαία Νεμέα.

Το Μουσείο

Ιστορία

Κείμενο που θα αναφέρεται στις συνθήκες ίδρυσης και λειτουργίας του Μουσείου.

Συλλογές

- Ø Η συνοπτική αναφορά στις έξι συλλογές και στα προϊστορικά ευρήματα του μουσείου να εμπλουτιστεί με πραγματική περιγραφή.

Για παράδειγμα, στη συλλογή των νομισμάτων των αρχαίων επισκεπτών της Νεμέας, θα πρέπει να γίνει εμπλουτισμός πάνω στο θέμα. Είναι σημαντικό να αναφέρουμε πως η συλλογή δίνει μία εικόνα της γεωγραφικής έκτασης και της χρονικής διάρκειας του αρχαιολογικού ευρήματος, όπως εκφράζεται μέσα από τα νομίσματα. Το μεγάλο ποσοστό των αργυρών νομισμάτων σε σχέση με τα χάλκινα μπορεί να ερμηνευτεί από το γεγονός ότι οι επισκέπτες που έρχονταν από μακριά χρειάζονταν περισσότερο τα πολύτιμα αργυρά νομίσματα, τα οποία στη συνέχεια άφηναν στη Νεμέα, είτε από αμέλεια είτε με τη μορφή αναθημάτων.

Η συλλογή περιέχει νομίσματα γειτονικών περιοχών (Κόρινθος, Σικυώνα, Άργος, Κλεωνές, Φλιούς), νομίσματα μακρινών περιοχών (Αίγινα, Αρκαδία, Ελευσίνα, Μέγαρα, Βοιωτία, Θήβες κτλ.), νομίσματα της Ελληνιστικής εποχής, μεταγενέστερων χρόνων (Μακεδόνων Βασιλέων) και Ρωμαϊκών χρόνων, Ρωμαίων αυτοκρατόρων.

Για κάθε συλλογή θα πρέπει ενδεικτικά να υπάρχουν εικόνες των αντίστοιχων ευρημάτων.

Εισιτήρια και ώρες λειτουργίας

Οι πληροφορίες ως έχουν.

Οδηγίες πρόσβασης

- Ø Προβολή χάρτη του Αρχαιολογικού χώρου και του μουσείου σε σχέση με το νομό. Αναφορά στον χώρο στάθμευσης που διαθέτει το μουσείο για τα ιδιωτικά οχήματα των επισκεπτών και για τα λεωφορεία.
- Ø Τα δρομολόγια αστικών λεωφορείων από Κόρινθο και Άργος που είναι οι κοντινότερες πόλεις της περιοχής του μουσείου.
- Ø Χάρτης/κάτοψη εσωτερικού χώρου του μουσείου.
- Ø Ξεναγήσεις: θα συμπεριληφθούν οι δυνατότητες φορητής ασύρματης ακουστικής ξεναγήσης σε διάφορες γλώσσες και στα ελληνικά.
- Ø Αναψυκτήριο/μηχανή με κέρματα.

Εκπαίδευση

- Ø Εκπαιδευτικά προγράμματα που αναμένονται να αναπτυχθούν:
 - Για μαθητές προσχολική ηλικίας και Δημοτικού
 - Για ομάδες ενηλίκων
 - Οικογενειακά προγράμματα
 - Προγράμματα προσέγγισης: ηλικιωμένων, ΑμεΑ
- Ø Εκπαιδευτικό υλικό
- Ø Δηλώσεις συμμετοχής
- Ø Αξιολόγηση προγραμμάτων (ερωτηματολόγια για εκπαιδευτικούς, μαθητές και άλλους συμμετέχοντες)

Περιοδικές εκθέσεις

Σχετική ενημέρωση και πληροφορίες για την άδεια εξαγωγής εκθεμάτων σε άλλα μουσεία της χώρας ακόμα και στο εξωτερικό.

Αντικείμενο του μήνα

Έμφαση σε ένα αντικείμενο κάθε μήνα, μέρος ωστόσο μιας γενικότερης πτυχής που η παρουσίασή της θα ολοκληρώνεται κατά τη διάρκεια του κύκλου των 6 ή των 12 μηνών.²⁰

Μύθοι της Νεμέας

Ο Ηρακλής και το λιοντάρι της Νεμέας

Ο Οφέλτης

Ο Ναός του Διός

Ο ναός μέσα από την τέχνη –γκραβούρες και σκίτσα, καλλιτεχνικές φωτογραφίες

Πορεία αναστήλωσης

Το Στάδιο

Ιστορικό ανασκαφής

²⁰ Ενδεικτικά: με επίκεντρο τον χαλκό θα μπορούσαν να αναδεικνύονται ανά μήνα τα εξής εκθέματα: η σπλεγγίδα, ο οβολός, οι αιχμές λογχών, ο διπλός πέλεκυς, οι χάλκινες λαβές, και η χάλκινη αρύταινα, όλα εκθέματα αυτή τη στιγμή της προθήκης 13. Στη συνέχεια μπορούν να αναδειχθούν τα εκθέματα της συλλογής του θησαυρού των Αηδονιών κ.ο.κ.

Σύγχρονη χρήση (αναβίωση Νέμεων Αγώνων)

Φωτογραφίες

Ανακοινώσεις –Νέα του Μουσείου

Εκδηλώσεις που πραγματοποιεί το μουσείο, οτιδήποτε ανακοινώσιμο το αφορά

Επικοινωνία

Διεύθυνση, e- mail, τηλέφωνο

Blog

Μπλογκ των επισκεπτών

Φίλοι του Μουσείου

Πώς θα μπορούσε κάποιος να γίνει φίλος του μουσείου (συνδρομή) & περιγραφή των σχετικών προνομίων (π.χ. επίσημες προσκλήσεις σε εγκαίνια, έκπτωση στις εκδόσεις του μουσείου κλπ), δραστηριότητες κ.ά.

Πωλητήριο

Κατηγορίες αντικειμένων

Αντίγραφα

Συνδέσεις

Παραπομπές α) στα υπόλοιπα μουσεία του Νομού

β) στην ιστοσελίδα αναβίωσης των Νέμεων Αγώνων

γ) σε άλλα μουσεία με τα οποία θα αναπτυχθεί συνεργασία

δ) σε ιστοσελίδες τοπικών ή άλλων φορέων που συμπεριλαμβάνονται στους φίλους του μουσείου

Φίλοι του Μουσείου/ Προγράμματα υποστήριξης

Τα μουσεία επιδιώκουν, αποδέχονται και αξιοποιούν πολύ συχνά την προσφορά εργασίας από εθελοντές-φίλους. Οργανωμένα μη κερδοσκοπικά σωματεία φίλων δραστηριοποιούνται ήδη υπέρ κάποιων ελληνικών μουσείων, όπως για παράδειγμα για το Εθνογραφικό Μουσείο Θράκης, το Βυζαντινό Μουσείο, το Μουσείο Γουλανδρή, το Μουσείο Μπενάκη κ.ά. Τα σωματεία αυτά, τη δράση των οποίων μπορεί κανείς να διαπιστώσει στις αντίστοιχες ιστοσελίδες που διαθέτουν, έχοντας οργανωμένη δομή (π.χ. διοικητικό συμβούλιο), ίδιους πόρους και προπαντός υψηλό αίσθημα αφοσίωσης στους στόχους του μουσείου που υποστηρίζουν, αποδεικνύονται συχνά πολύτιμοι συνοδοιπόροι στην πορεία του μουσειακού έργου.

Με την δραστηριοποίησή τους, καλύπτεται για παράδειγμα συχνά η ανεπάρκεια μόνιμου προσωπικού, ειδικά σε περιόδους αιχμής. Παρά τα ζητήματα που προκύπτουν από την ερασιτεχνική φύση αυτών των υπηρεσιών (Μπούνια, 2009: 32), η εθελοντική στήριξη μπορεί να υποστηρίξει σημαντικά τις δραστηριότητες του μουσείου. Στην περίπτωση της αρχαίας Νεμέας, η αρωγή της λειτουργίας του από το κοινό μπορεί να συμβάλει στην αναζωογόνησή του με διάφορους τρόπους και μεταξύ άλλων να αποτελέσει έναν κρίκο επαφής με την κοινωνία ευαισθητοποιώντας το κοινό σχετικά με τον ρόλο και την προσφορά του μουσείου.

Ο απλούστερος απ' αυτούς είναι η προσφορά προσωπικής εργασίας και στην περίπτωση αυτή, το μουσείο μπορεί να απευθύνει κάλεσμα σε φοιτητές τμημάτων Αρχαιολογίας ή Μουσειολογίας ή ακόμα και σε άτομα που μπορούν εύκολα να εκπαιδευτούν μέσω ταχύρρυθμων μαθημάτων για να προσφέρουν π.χ. ξενάγηση, υποδοχή φιλοξενούμενων ή ακόμα και πιο απλές προσωρινές απασχολήσεις όπως η φύλαξη αιθουσών, η γραμματειακή υποστήριξη, η συμμετοχή σε οικονομικές εκστρατείες κ.λπ. Εθελοντές μπορούν να δουλέψουν στην υποδοχή μαθητικών ομάδων, στη διαχείριση των εκπαιδευτικών προγραμμάτων, σε δραστηριότητες διά βίου μάθησης.

Άλλου τύπου δωρεές είναι η παραχώρηση υπηρεσιών από επαγγελματίες χωρίς αμοιβή. Μέλη της τοπικής κοινότητας (οι οποία αριθμεί κυρίως άτομα που ασχολούνται με γεωργικές εργασίες) μπορούν ακόμα να φροντίζουν, να συντηρούν και να βελτιώνουν τον εξωτερικό χώρο -πάντα υπό την επίβλεψη και καθοδήγηση αρμοδίου. Επίσης, τοπικά τηλεοπτικά κανάλια, ραδιοφωνικοί σταθμοί και εφημερίδες

του Νομού μπορούν να προβάλουν δωρεάν το μουσείο, εξοπλισμός μπορεί να διατίθεται δωρεάν για τις ανάγκες διαφόρων εκδηλώσεών του, καθώς επίσης οικοδομικά ή άλλα υλικά συντήρησης.

Με επίκεντρο ένα μουσείο συχνά συγκροτείται ένα μη κερδοσκοπικό σωματείο με σκοπό την ενίσχυσή του, ηθική και υλική. Το ανάλογο μπορεί να γίνει και για αυτό της Νεμέας, πολύ περισσότερο εφόσον υπάρχει ήδη ένα δίκτυο ανθρώπων που μπορούν να αποτελέσουν τον πυρήνα του, αλλά και το πρόσωπο που μπορεί να γίνει σημείο αναφοράς, ο καθηγητής Μίλλερ. Το σωματείο θα προβάλλει το έργο του μουσείου οργανώνοντας εκδηλώσεις για τη συγκέντρωση δωρεών, αναζητώντας πρόσωπα πρόθυμα να προσφέρουν εθελοντικά εξειδικευμένες εργασίες (π.χ. συντηρητές, ειδικούς ξεναγούς κ.λπ.).

Μπορούν επίσης να οργανώνουν δραστηριότητες που καλλιεργούν ευρύτερα πολιτιστική αλλά και ειδικότερα μουσειακή συνείδηση, οργανώνοντας εκδρομές σε αρχαιολογικούς χώρους και μουσεία της περιοχής αλλά και άλλων περιοχών, διοργανώνοντας επιμορφωτικές εκδηλώσεις. Τα μέλη του σωματείου μπορούν να απολαμβάνουν ειδική μεταχείριση από το μουσείο, όπως π.χ. δωρεάν είσοδο.

Τέτοιου είδους οργανωμένη και συστηματική επαφή με το μουσείο έχει βέβαια πολλαπλό κοινωνικό όφελος. Καλλιεργεί κουλτούρα συμμετοχικότητας και ευθύνης, ανυψώνει την αρχαιολογική και μουσειακή συνείδηση, προωθεί τον διάλογο και την αλληλεπίδραση μεταξύ ομάδων και μουσείου, διευρύνει την επαφή της κοινωνίας με τα μουσεία γενικά.

Χρηματοδότηση

Μέχρι πρόσφατα, θεωρούνταν ότι οι υποδομές γενικά πρέπει να χρηματοδοτούνται από δημόσιους πόρους και να λειτουργούν με την ευθύνη και τους κανόνες των δημόσιων φορέων που αναλαμβάνουν στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων τους την υλοποίηση και λειτουργία τους. Τις τελευταίες δεκαετίες, ωστόσο, πολλά ιδρύματα αναθεωρούν αυτή την αντίληψη η οποία οδηγεί στην απόλυτη οικονομική εξάρτηση από την Πολιτεία και συνακόλουθα καθορίζει την πρόοδο ή την οπισθοδρόμησή τους, στην περίπτωση μας του μουσείου. Ο περιορισμός των δημοσίων δαπανών λόγω των δημοσιονομικών προβλημάτων επιδρά ασφαλώς δυσμενώς, και στη συγκυρία τη σημερινή μπορεί να αποβεί εξαιρετικά επικίνδυνος, ειδικά για μικρότερα μουσεία όπως αυτό της Νεμέας.

Υποχρεωμένα, επομένως, να λειτουργούν μέσα σ' ένα περιβάλλον οικονομικής κρίσης, η εξεύρεση πόρων -και πέραν των κρατικών- που θα το χρηματοδοτούν, δηλαδή η αυτοχρηματοδότηση, είναι ζωτικής σημασίας για ένα μουσείο. Στην Ελλάδα, η πρακτική αυτή δεν είναι άγνωστη. Το πιο πρόσφατο, εξαιρετικά επιτυχημένο παράδειγμα μουσείο που αυτοχρηματοδοτείται και αναπτύσσεται διαρκώς, είναι αυτό του Μουσείου Ακρόπολης. Σύμφωνα με τον πρόεδρό του Δ. Παντερμαλή σε πρόσφατο απολογισμό, αν και το Μουσείο είναι δημόσιο, «είναι το δημόσιο που όλοι θέλουμε, καθώς λειτουργεί πέντε χρόνια χωρίς υποστήριξη από τον κρατικό προϋπολογισμό. Οι δαπάνες του φτάνουν τα 7 εκατομμύρια ευρώ τα οποία καλύπτονται από εισιτήρια, εκδηλώσεις και τα έσοδα από το εστιατόριο και το πωλητήριο».²¹

Τα πωλητήρια των μουσείων, ιδιαίτερα τα on-line με την κατάλληλη διαφήμιση-προβολή καθώς και με τη διάθεση καλαίσθητων προϊόντων αποβαίνουν συχνά μια εξαιρετική πηγή αυτοχρηματοδότησης. Σήμερα, το πωλητήριο του μουσείου λειτουργεί υποτυπωδώς, προσφέροντας μια ελάχιστη ποικιλία ενθυμημάτων του. Στο πλαίσιο της αναδόμησής του πρέπει να εμπλουτιστεί με μια σειρά καλαίσθητων αντικειμένων. Αρχικά μπορεί να είναι αντικείμενα χαμηλού κόστους που αντιπροσωπεύουν τα εκθέματα του μουσείου (π.χ. γραφική ύλη, ευχετήριες κάρτες, μαγνητάκια, φλυτζάνια κ.ά.), αργότερα, όμως, το πωλητήριο θα πρέπει να

²¹ Βλ. στο <http://www.naftemporiki.gr/story/823024/to-mouseio-akropolis-sumplironei-5-xronia-zois> (τελευταία επίσκεψη 17-1-2016).

εμπλουτιστεί με αντικείμενα που ενδεχομένως να κατασκευάζονται και από ντόπιους τεχνίτες ή δημιουργούνται επί παραγγελία στην ίδια φιλοσοφία και καλύπτουν ευρύ φάσμα αναγκών: παιδικά παιχνίδια, προσωπικά είδη, είδη για το γραφείο, θεματικά (π.χ. σειρά κοσμημάτων, χριστουγεννιάτικη σειρά) κ.ά.

Μπορεί, επίσης, να διαθέτει ένα μέρος του χώρου του (π.χ. την ευρύχωρη είσοδο και το αίθριο) προς ενοικίαση για τη διοργάνωση ημερίδων, συνεδρίων ή άλλων εκδηλώσεων. Εννοείται πως σε κάθε περίπτωση (όπως ας πούμε στην περίπτωση που αναπτύσσονται δραστηριότητες όπως υπηρεσίες εστιατορίου) θα εξασφαλίζεται πως δεν θα υπάρχουν συμβιβασμοί ως προς την προστασία των συλλογών, τη φήμη του μουσείου ως πολιτιστικού ιδρύματος κ.λπ. (Μπούνια, 2009: 223).

Η εξωτερική χρηματοδότηση, η εξασφάλιση μικρών ή μεγάλων δωρεών, οι χρηματικές χορηγίες, δηλαδή, μπορούν να βοηθήσουν το μουσείο να αναπτύξει δραστηριότητες που θα το διατηρούν ως φορέα πολιτιστικής ανάπτυξης. Το Μουσείο Μπενάκη για παράδειγμα έχει αναπτύξει ένα τέτοιο πρόγραμμα, το «Κάνε ένα δώρο στο Μουσείο Μπενάκη σήμερα». Στο πλαίσιο του, ο δωρητής μπορεί να καταθέσει ηλεκτρονικά το ποσό που επιθυμεί (με μικρότερο ποσό τα 5 ευρώ), επιλέγοντας το πώς θέλει να χρησιμοποιηθεί η δωρεά του, ενώ συμπληρώνοντας μια ειδική φόρμα, το όνομά του συμπεριλαμβάνεται στον ετήσιο ευχαριστήριο απολογισμό του Μουσείου.²² Ανάλογο πρόγραμμα μπορεί να εκπονηθεί και για το μουσείο Νεμέας, το οποίο αν δεν έχει την αίγλη του Μουσείου Μπενάκη για να ελκύει χορηγούς, έχει ένα άλλο πλεονέκτημα: λειτουργεί στο πλαίσιο μιας τοπικής κοινότητας η οποία έχει ήδη δεσμούς μαζί του,²³ μέλη της επομένως μπορεί να παρακινηθούν και να γίνουν δωρητές.

Αν ένα τέτοιο πρόγραμμα λειτουργήσει στοχευμένα, αν δηλαδή συνδυάζεται με παραδοσιακού τύπου οικονομικές εκστρατείες σε περιόδους όπου η τοπική - αγροτική- κοινωνία έχει αυξημένα εισοδήματα, ή σε εποχές που σημειώνονται μεγάλης εμβέλειας εκδηλώσεις -όπως η γιορτή κρασιού Νεμέας, τότε τα αποτελέσματα μπορεί να είναι ιδιαίτερα ικανοποιητικά. Μια άλλη ομάδα-στόχος μπορεί να είναι οι απόδημοι Νεμεάτες.

²² Βλ. στο <http://www.benaki.gr/index.asp?lang=gr&id=70201> (τελευταία επίσκεψη 17-1-2016).

²³ Για παράδειγμα ήδη λειτουργεί το Σωματείο Οφέλης που μεριμνά για τον αρχαιολογικό χώρο, υπάρχουν εκείνοι που δραστηριοποιούνται στα Νέμεα, οι συμμετέχοντες στις ανασκαφές κ.λπ.

Η δραστηριοποίηση πολιτιστικών συλλόγων στις όμορες με την Αρχαία Νεμέα κοινότητες μπορεί να αποβεί ένα καλό όχημα ώστε οι οικονομικές εκστρατείες να είναι τακτικές και αποδοτικές. Πιθανόν το αποτέλεσμα ορισμένων από αυτές τις προσπάθειες να είναι περιορισμένα ποσά, αφού οι μικρές δωρεές δεν δίνουν μεγάλα περιθώρια αρωγής, έχουν όμως το πλεονέκτημα ότι κατατίθενται χωρίς όρους και το μουσείο μπορεί να διαχειριστεί το έσοδο με βάση την ιεράρχηση των αναγκών του. Επίσης, του επιτρέπουν να μην κάνει συμβιβασμούς ποιότητας ή άλλου είδους, όπως ενδεχομένως να συμβεί προκειμένου να εξασφαλιστεί μια σημαντική δωρεά (Μπούνια, 2009: 223). Επιπλέον, ακόμα και οι μικρές χορηγίες μπορούν αν όχι να χρηματοδοτήσουν, να ενισχύσουν τουλάχιστον κάποια ή κάποιες από τις δραστηριότητες και στο βαθμό που η τοπική κοινωνία θα αντιλαμβάνεται αυτή τη δραστηριοποίηση θα παρακινείται να στηρίζει επαναλαμβανόμενα το μουσείο.

Στην κατεύθυνση της οικονομικής αρωγής μπορεί επίσης να αξιοποιηθούν τα μέλη της τιμητικής επιτροπής των Νέμεων αγώνων, οι οποίοι θα μπορούσαν να δημοσιοποιήσουν και εκτός Ελλάδας τέτοιες προσπάθειες ενίσχυσης του Μουσείου, ιδιαίτερα τη χρονιά κατά την οποία τελούνται οι αγώνες.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, επίσης, χρηματοδοτεί ένα ευρύ φάσμα έργων και προγραμμάτων σε διάφορους τομείς. Παρέχει άμεσες χρηματικές συνεισφορές με τη μορφή επιχορηγήσεων για τη στήριξη έργων ή οργανισμών που προάγουν τα συμφέροντά της ή συμβάλλουν στην υλοποίηση ενός προγράμματος ή μίας πολιτικής της. Οι ενδιαφερόμενοι, άτομα ή φορείς, μπορούν να υποβάλουν αίτηση ανταποκρινόμενοι σε προσκλήσεις υποβολής προτάσεων. Ο πολιτισμός περιλαμβάνεται στους τομείς τους οποίους ενισχύει μέσω των προγραμμάτων της και το μουσείο της Νεμέας μπορεί να αναζητήσει και να αξιοποιήσει αυτή τη δυνατότητα.²⁴

²⁴ Βλ. στο http://ec.europa.eu/culture/calls/index_en.htm#_status=open (τελευταία επίσκεψη 27-1-2016).

Εκπαιδευτικά Προγράμματα

Οι παρανοήσεις του παρελθόντος που ήθελαν το μουσείο ένα οργανωμένο αποθετήριο αντικειμένων και τίποτα περισσότερο έχουν αρθεί εδώ και καιρό. Τα μουσεία αναγνωρίζονται πια και για τον εκπαιδευτικό τους, μεταξύ άλλων, ρόλο. Τα εκθέματά του το κάνουν ένα εργαστήριο, εντός του οποίου μπορεί να αναπτυχθεί μια γόνιμη αλληλεπίδραση επισκέπτη και αντικειμένων (Ρωκ-Μελά-Ρόκου, 2012: 2). Στην Ελλάδα, τα εκπαιδευτικά προγράμματα ξεκίνησαν για πρώτη φορά το 1979 από το Μουσείο Μπενάκη ((Ρωκ-Μελά-Ρόκου, 2012: 2).

Η εμπειρία μιας επίσκεψης σε ένα μουσείο σχετίζεται με τη λεγόμενη άτυπη μάθηση. Ως τέτοια, θεωρείται κυρίως η αυθόρμητη διαδικασία που λαμβάνει χώρα σε ένα περιβάλλον διαφορετικό από αυτό μιας τυπικής αίθουσας διδασκαλίας και που βασίζεται σε μεγάλο βαθμό στον αυθορμητισμό και στην επιθυμία των ατόμων να μάθουν.²⁵ Η μάθηση συμβαίνει δηλαδή χωρίς να το αντιλαμβανόμαστε και χωρίς να το επιδιώκουμε, αλλά ως ανταπόκριση σε ζωντανές προκλήσεις, που χαρακτηρίζονται από έντονη ενέργεια. Μέσω της άτυπης μάθησης, το παιδί καλλιεργεί δεξιότητες οι οποίες έχουν διάρκεια. Το μουσείο μπορεί επομένως να αξιοποιηθεί ως περιβάλλον τέτοιας μάθησης. Για να είναι όμως πετυχημένη η μουσειακή εμπειρία και να ενισχύσει την εκπαιδευτική διαδικασία, θα πρέπει να δοθεί μεγάλη προσοχή στον σχεδιασμό της.

Με τα μελλοντικά μουσειοπαιδαγωγικά προγράμματα που προτείνονται εδώ για να πραγματοποιηθούν, τρία (3) συνολικά, το μουσείο της Νεμέας στοχεύει να εισάγει τα παιδιά στον κόσμο της ιστορίας του και να δείξει σ' αυτά την κοινωνική ζωή που είχαν κάποτε τα εκθέματά του²⁶ με τρόπο ψυχαγωγικό, εξασφαλίζοντάς τους ένα ζωντανό περιβάλλον μάθησης, έμπνευσης και δημιουργίας. Σκοπός του θα είναι η διαμόρφωση μιας στενής σχέσης με χαρακτηριστικά διάρκειας, συνέχειας και προοπτικής στο χρόνο.

²⁵ Χατζηγεωφύτου, Σ., «Μουσειοπαιδαγωγική εκπαίδευση: Αυτή η 'μαγική' διαδικασία!» στο <http://www.paideia-news.com/index.php?id=109&hid=19448&url=Μουσειοπαιδαγωγική-εκπαίδευση:-Αυτή-η-«μαγική»-διαδικασία!> (τελευταία επίσκεψη 28-1-2016). Το δημοσίευμα έχει αφητηρία τη ρήση του Τσώρτσιλ «Είμαι πάντα έτοιμος να μάθω, αλλά όχι πάντα έτοιμος να διδαχθώ».

²⁶ Για το κοινωνικό περιεχόμενο των εκθεμάτων ενός μουσείου βλ. στο Susan M. Pearse, *Μουσεία, αντικείμενα και συλλογές*, μτφρ. Λ. Γυιόκα-Αλ. Καζάζης-Π. Μπίκας, εκδόσεις Βάνιας, Θεσ/νίκη 2002, σ. 42-46.

Σύμφωνα με αυτά οι μικροί μας φίλοι μέσα από μια ποικιλία βιωματικών μεθόδων, δράσεων και ερεθισμάτων προσαρμοσμένων στα ηλικιακά τους χαρακτηριστικά, εξοικειώνονται με το περιβάλλον του μουσείου, «συνομιλούν» με τα εκθέματα του, ψυχαγωγούνται, κοινωνικοποιούνται, έρχονται σε επαφή με τάσεις και ρεύματα της συγκεκριμένης εποχής και εκφράζονται δημιουργικά.

Τα παιδιά χωρισμένα σε τμήματα με κριτήριο την ηλικία τους, παρακολουθούν μια σειρά μουσειοπαιδαγωγικών προγραμμάτων. Οι προγραμματισμένες συναντήσεις οργανώνονται γύρω από μια ενιαία θεματική που ανανεώνεται ανά έτος. Οι εφαρμογές αυτές θα σχεδιαστούν και θα υλοποιηθούν από μουσειοπαιδαγωγούς σε συνεργασία με εκπροσώπους άλλων ειδικοτήτων προερχόμενων από τα εικαστικά, την παιδαγωγική, τις παραστατικές τέχνες, τη μουσειολογία, την ιστορία της τέχνης και την αρχιτεκτονική.

Τα προγράμματα αυτά που απευθύνονται σε οργανωμένες σχολικές ομάδες όλων των βαθμίδων της εκπαίδευσης (κυρίως από την προσχολική έως και την ΣΤ' δημοτικού) θα πραγματοποιούνται τις εργάσιμες ημέρες της εβδομάδας.

Ενδεικτικά, με αφετηρία τα εκθέματα-ερεθίσματα του μουσείου Νεμέας μπορούν να υλοποιηθούν τα παρακάτω:

1. «Παίζουμε ανασκαφή;»

Κοινό: νηπιαγωγείο, μαθητές Α' δημοτικού, Ειδικά σχολεία και ΑΜΕΑ.

Αριθμός ατόμων: Ένα σχολικό τμήμα (μέχρι 25 μαθητές).

Διάρκεια: 1 ώρα

Χώρος: Αίθουσα ιστορική και κεντρική αυλή του μουσείου.

Ημερομηνίες: Ιανουάριος - Μάιος

Έντυπα: Φάκελος για τον εκπαιδευτικό

Περιγραφή: Το πρόγραμμα υλοποιείται εξ ολοκλήρου στον χώρο των εκπαιδευτικών προγραμμάτων του μουσείου και στην αυλή έξω από αυτόν. Οι μαθητές συζητούν με τους/τις μουσειοπαιδαγωγούς για θέματα σχετικά με την επιστήμη της αρχαιολογίας, την ανασκαφική διαδικασία και την πορεία των ευρημάτων από την ανακάλυψή τους έως την έκθεσή τους στο μουσείο. Στη συνέχεια, συμμετέχουν σε βιωματικά εργαστήρια και υποδύονται τους αρχαιολόγους, τους συντηρητές και τους μουσειολόγους, οπότε καταγράφουν, συντηρούν και εκθέτουν ανασκαφικά ευρήματα (αντίγραφα). Οι μικροί μαθητές μαθαίνουν για ποιους λόγους βρίσκονται τα αντικείμενα του παρελθόντος θαμμένα στο χώμα, πώς γίνεται μια ανασκαφή και συμμετέχουν και οι ίδιοι σε μια ανασκαφή-παιχνίδι. Στη συνέχεια καταγράφουν και συντηρούν τα ευρήματά τους (αντίγραφα αυθεντικών αντικειμένων), κάνουν ένα παζλ και τέλος συμμετέχουν σε μια εικαστική δραστηριότητα.

Στο πρόγραμμα επιδιώκεται οι μαθητές να:

- εξοικειωθούν με το χώρο και την έννοια του μουσείου
 - προσεγγίσουν την έννοια του παρελθόντος
 - μάθουν ότι η ανασκαφή είναι ο βασικός τρόπος εύρεσης των αντικειμένων του παρελθόντος
 - αντιληφθούν ότι τα αντικείμενα μπορούν να μας πληροφορήσουν για το παρελθόν
 - έρθουν σε επαφή με τις πρακτικές της ανασκαφής και της συντήρησης σε πρώτο επίπεδο
 - εξοικειωθούν με συγκεκριμένα αντικείμενα του παρελθόντος και να μάθουν τη χρήση τους
 - ασκήσουν την παρατηρητικότητά τους.
- Ü Με την κατάλληλη προσαρμογή το πρόγραμμα μπορεί να υλοποιηθεί (κατόπιν συνεννόησης) και σε ειδικές ομάδες κοινού, όπως άτομα με νοητική υστέρηση, τυφλοί, κωφοί κ.ά.

2. «Φτάνοντας στα άκρα μαθαίνω τις δυνατότητες μου»

Κοινό: Μαθητές Γυμνασίου

Αριθμός ατόμων: Ένα σχολικό τμήμα (μέχρι 25 μαθητές).

Διάρκεια: 1:30 ώρα

Χώρος: Αίθουσα ιστορική του μουσείου.

Ημερομηνίες: Καθημερινά, Ιανουάριος - Μάιος

Έντυπα: Φάκελος για τον εκπαιδευτικό

Περιγραφή: Στο πρόγραμμα αρχικά οι μαθητές συζητούν με τους/τις μουσειοπαιδαγωγούς για θέματα σχετικά με τους αγώνες, τα αθλήματα, το στάδιο. Η ανάγκη κινητικής δράσης των παιδιών ως διαδικασία κατάκτησης της γνώσης, θα οδηγήσει στον χώρο του αρχαίου Σταδίου. Στόχος του νέου εκπαιδευτικού προγράμματος είναι η άμεση σωματική εμπλοκή των παιδιών σε μια σειρά διαφορετικών δραστηριοτήτων, ώστε να αντιληφθούν τη λειτουργία του σώματός τους κατά την άσκηση. Κεντρικές έννοιες που προσεγγίζονται είναι: τα σωματομετρικά χαρακτηριστικά, η ευλυγισία, ο καρδιακός παλμός, η λειτουργία των μυών, το κέντρο βάρους του σώματος, τα αντανακλαστικά και η ταχύτητα. Χωρισμένοι οι μαθητές σε ομάδες, “συναγωνίζονται” ο ένας τον άλλον.

Σκοπός του προγράμματος των Αγώνων είναι η ευαισθητοποίηση των παιδιών σε ζητήματα αναπηρίας μέσα από οπτικοακουστικό υλικό και πολυμεσικές εφαρμογές. Τα παιδιά έρχονται σε επαφή με την ιστορία αυτού του θεσμού, γνωρίζουν τα αθλήματα και τους προγόνους τους.

3. «Από το σήμερα στο χθες» -ο παραδεισένιος κόσμος των Αηδονίων

Κοινό: νηπιαγωγείο, μαθητές Α' δημοτικού, Ειδικά σχολεία και ΑΜΕΑ.

Αριθμός ατόμων: Ένα σχολικό τμήμα (μέχρι 25 μαθητές).

Διάρκεια: 1 ώρα

Χώρος: Αίθουσα ιστορική και κεντρική αυλή του μουσείου.

Ημερομηνίες: Ιανουάριος-Μάιος

Έντυπα: Φάκελος για τον εκπαιδευτικό

Περιγραφή: Το πρόγραμμα περιλαμβάνει περιήγηση στον εκθεσιακό χώρο του μουσείου στην αίθουσα του θησαυρού των Αηδονίων, εισαγωγή στις αφηρημένες έννοιες που πρόκειται να επεξεργαστούν, επαφή με τα έργα τέχνης-κοσμήματα- που περιλαμβάνονται σε κάθε πρόγραμμα, συζήτηση, ερωταποκρίσεις και βιωματικές δράσεις. Το πρόγραμμα ολοκληρώνεται με τη συμμετοχή των μαθητών σε εικαστικό εργαστήριο, το οποίο τους επιτρέπει να διευρύνουν τις έννοιες που επεξεργάστηκαν στο χώρο, να τις εμπεδώσουν βιωματικά, αλλά και να εκφραστούν καλλιτεχνικά, δημιουργώντας τα δικά τους εικαστικά έργα με διάφορα υλικά όπως πλαστελίνη.

Η μέθοδος του δημιουργικού παιχνιδιού θα τα βοηθήσει να αντιληφθούν ότι ένα Μουσείο δεν είναι μια ψυχρή αίθουσα με βιτρίνες και εκθέματα, αλλά ένας χώρος έμπνευσης, φαντασίας, και δημιουργικότητας. Το πέρασμά τους από την αίθουσα του θησαυρού των Αηδονίων θα τους δώσει εκείνα τα ερεθίσματα που θα τους επιτρέψουν να ανασύρουν δικές τους μνήμες και εικόνες και κυρίως να κάνουν την προσωπική τους επιλογή του αντικειμένου εκείνου που τους προκάλεσε το ενδιαφέρον και την φαντασία.

Στόχοι του προγράμματος είναι:

- Να έρθουν σε επαφή με τη γυναικεία απασχόληση και τον καλλωπισμό.
- Να αναλάβουν σε ομάδες κάποιες δραστηριότητες έτσι ώστε να συνεργαστούν, καλλιεργώντας το ομαδικό πνεύμα και την αλληλεγγύη.

- 👤 Να ξεφύγουν από τη θεωρητική πλευρά των εκπαιδευτικών προγραμμάτων και να βιώσουν με την ενεργή συμμετοχή τους στοιχεία της καθημερινής ζωής των παππούδων τους.
- 👤 Να γνωρίσουν τα παιδιά ήθη και έθιμα.

Συμπερασματικά, το μουσείο ως φορέας άτυπης εκπαίδευσης συνεπικουρεί, με προγράμματα όπως τα παραπάνω, το αναλυτικό πρόγραμμα του σχολείου και συμβάλλει στην κατάκτηση της γνώσης βιωματικά και αποτελεσματικά. Ενεργοποιεί επίσης τις διανοητικές δυνατότητες και τις καλλιτεχνικές δεξιότητες και δίνει τη δυνατότητα επικοινωνίας μεταξύ των αντικειμένων και του θεατή, ενώ αναπτύσσει ενεργή πολιτισμική συνείδηση.

Το μουσείο, επομένως της Νεμέας, οφείλει να ανταποκριθεί και στον εκπαιδευτικό ρόλο που του αναλογεί αναπτύσσοντας και εφαρμόζοντας εκπαιδευτικά προγράμματα τόσο για μαθητές, όσο και για άλλες ομάδες πληθυσμού. Τέτοιες μπορεί να είναι οι οικογένειες, οι ηλικιωμένοι, ΑμεΑ ή ενήλικες που στο πλαίσιο της διά βίου μάθησης ενδιαφέρονται να παρακολουθήσουν επιμορφωτικές δραστηριότητες τέτοιου τύπου.

Δανεισμός/Περιοδικές εκθέσεις - Συνεργασίες

«Η διοργάνωση εκθέσεων με αντικείμενα που δανείζουν άλλα μουσεία ή άλλες χώρες σημειώνει ραγδαία αύξηση τις τελευταίες δεκαετίες κυρίως χάρη στις σύγχρονες τεχνολογικές δυνατότητες μεταφοράς, συντήρησης και έκθεσης και στην επικοινωνιακή πολιτική εξωστρέφειας των μουσείων αποτελεί πλέον σήμερα καθιερωμένη πρακτική στη διεθνή μουσειακή κοινότητα» (Στεφάνου, 2011: 4). Ο δανεισμός είναι, βέβαια μία μόνο από τις πολλές μορφές που παίρνει η κινητικότητα των πολιτιστικών αγαθών με άμεσα οφέλη την προβολή του εθνικού πολιτισμού και την προώθηση της διακρατικής πολιτιστικής συνεργασίας. Κυρίως όμως, την εξάπλωση της φήμης των μουσείων και τη διεθνοποίηση της παρουσίας τους, πράγμα πολύ σημαντικό ιδίως για τα μικρότερα μουσεία, όπως είναι αυτό της Νεμέας.

Το μουσείο διαθέτει εκθέματα που μπορούν να τραβήξουν την προσοχή και να ελκύσουν το κοινό σε πιθανές εκθέσεις, μπορούν επομένως να αυξήσουν την επισκεψιμότητα ενός μουσείου που θα τα φιλοξενήσει προσωρινά. Τέτοια εκθέματα για παράδειγμα είναι όσα αφορούν τις αθλητικές δραστηριότητες, τα κοσμήματα από τη συλλογή του θησαυρού των αηδονιών ή η μεγάλη συλλογή νομισμάτων.

Από την άλλη, το μουσείο μπορεί να επιδιώξει μια αντίστροφη κινητικότητα στην ίδια βάση, να φιλοξενήσει δηλαδή εκθέματα άλλων μουσείων που συνάδουν με τα δικά του. Τέτοιες πιθανές περιοδικές εκθέσεις θα δώσουν στο κοινό του τη δυνατότητα να αντιληφθεί πολυπρισματικά πτυχές της ζωής του αρχαίου ελληνικού (και όχι μόνο) κόσμου, θα επιτρέψουν, μέσω ευκαιριακών εκπαιδευτικών προγραμμάτων, στο κοινό που θα συμμετέχει σ' αυτά να βιώσει πιο μεθοδικά αυτές τις εμπειρίες και θα ελκύσουν επισκέπτες με ειδικά ενδιαφέροντα. Βάση μιας τέτοιας έκθεσης μπορεί επίσης να είναι όχι ο πλούτος μιας κατηγορίας εκθεμάτων, αλλά ένα θέμα σχετικό με τον πολιτισμό της αρχαίας Νεμέας, π.χ. ο Ηρακλής, Ναοί του Διός, παιδιά του μύθου (Οφέλης) κ.ά. Ή μια ακόμα πιο χαρακτηριστική περίπτωση, η οποία μάλιστα είναι διαρκώς επίκαιρη, είναι η παραγωγή κρασιού στη Νεμέα διαχρονικά. Κάθε Αύγουστο, ο Δήμος της Νεμέας- που διαθέτει μεγάλο αριθμό αμπελουργών και οινοποιείων και εξαιρετική παραγωγή δημοφιλών κρασιών- διοργανώνει μεγάλη γιορτή σχετική με την παραγωγή του. Ειδικές περιοδικές εκθέσεις του μουσείου εκείνη την περίοδο του χρόνου θα μπορούσαν να αφορούν το θέμα και με την κατάλληλη προβολή να κερδίζουν έναν μεγάλο αριθμό όσων

επισκέπτονται τις εκδηλώσεις (για την προηγούμενη χρονιά, Μεγάλες Μέρες της Νεμέας 2015²⁷).

Έτσι, μία περιοδική έκθεση -για μια χρονιά- θα μπορούσε να αφορά την ποικιλία των ειδικών αγγείων που χρησιμοποιούσαν οι αρχαίοι Έλληνες για να αποθηκεύσουν, να αναμίξουν, να σερβίρουν ή να ψύξουν το κρασί.²⁸ Την επομένη, θα μπορούσε να επικεντρώνεται στις αγγειογραφίες με θέμα το κρασί. Ακολούθως, στον θεό του κρασιού Διόνυσο, σε μύθους για το κρασί, για τη χρήση του στις τελετουργίες κ.ο.κ. Παράλληλα, θα αναπτύσσονται εκπαιδευτικά προγράμματα για παιδιά και ενήλικες με θέμα ανάλογο της περιοδικής έκθεσης. Με δεδομένη τη δημοτικότητα που έχει η γιορτή του κρασιού και την προσέλευση που γνωρίζουν οι εκδηλώσεις της, είναι βέβαιο πως τέτοιες ειδικές περιοδικές εκθέσεις, κατάλληλα προβεβλημένες, θα προσελκύσουν επίσης ένα σημαντικό μέρος αυτού του κοινού, ενώ θα επιδράσουν θετικά στις σχέσεις του μουσείου με την τοπική κοινωνία, συσφίγγοντας τις μεταξύ τους σχέσεις και σφυρηλατώντας δεσμούς γόνιμης συνεργασίας.

Εννοείται πως σε κάθε περίπτωση θα διασφαλίζονται όλες οι προϋποθέσεις ασφάλειας των εκθεμάτων και τελικής επιστροφής τους εκεί όπου ανήκουν. Έτσι, το μουσείο της Νεμέας μπορεί να συμβάλει στη δημιουργία περισσότερων ευκαιριών πρόσβασης των Ελλήνων και Ευρωπαίων πολιτών σε ολόένα και μεγαλύτερο μέρος του πλούσιου πολιτιστικού αποθέματός του. Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει δημιουργήσει το πρόγραμμα «Collections Mobility 2.0-Lending for Europe 21st c.»²⁹ με το οποίο αποσκοπεί στη συνέχιση και την αξιοποίηση του έργου που έχει ως τώρα παραχθεί στο ευρωπαϊκό πλαίσιο για την ενίσχυση της κινητικότητας των συλλογών μεταξύ των ευρωπαϊκών μουσείων, θέμα που εξακολουθεί να αποτελεί μια από τις προτεραιότητες της ΕΕ στον τομέα του πολιτισμού.

Η εξωστρεφής αυτή τακτική θα επιτρέψει τη δικτύωση του μουσείου με άλλα δημιουργώντας συνεκτικούς δεσμούς μεταξύ τους καθώς και την ανάπτυξη πολιτισμικής αλληλεγγύης και θα διευρύνει την προσβασιμότητα για το κοινό

²⁷ Βλ. στο <http://www.nemeawineland.com/news/MegalesMeresNemeas2015> (τελευταία επίσκεψη 27-1-2016).

²⁸ Πίθιοι, αμφορείς, κρατήρες, λέβητες, οινοχόες κ.ά. βρίσκονται στα περισσότερα αρχαιολογικά μουσεία της χώρας, πολλά, δε, και σε γειτονικά του μουσείου της Νεμέας αρχαιολογικά μουσεία (π.χ. Ναυπλίου και Κορίνθου). Άλλα «φιλοξενούνται» σε μουσεία εκτός Ελλάδας (π.χ. ο κρατήρας του Κλειτία στο αρχαιολογικό μουσείο της Φλωρεντίας, άλλος σε αυτό της Νάπολης, του Βερολίνου κ.λπ.) με τα οποία επίσης θα μπορούσε να επιδιωχθεί συνεργασία.

²⁹ Βλ. στο http://www.yppo.gr/5/g5151.jsp?obj_id=40256 (τελευταία επίσκεψη 27-1-2016).

επιτρέποντάς του νέες αναγνώσεις των αντικειμένων. Μπορεί επίσης να οδηγήσει στην καθιέρωση μόνιμης σχέσης του μουσείου της Νεμέας με άλλα, με τη μορφή π.χ. αδελφοποιήσεων ή κοινών εκπαιδευτικών προγραμμάτων.

Ενδεικτικά, θα μπορούσε να επιδιωχθεί συνεργασία με το γειτονικό Μουσείο Μυκηνών που μεταξύ των εκθεμάτων του περιλαμβάνει επίσης και χρυσά κοσμήματα ή με το Μουσείο Κοσμήματος Λαλαούνη. Στη βάση πάλι της αθλητικής δραστηριότητας που φιλοξενούσε η Αρχαία Νεμέα (δεν υπήρξε ποτέ μια πόλη-κράτος, αλλά μόνο ένα αθλητικό και θρησκευτικό κέντρο) θα ήταν χρήσιμο να επιδιωχθεί στενή συνεργασία μόνιμου χαρακτήρα με μουσεία όπως αυτό των Ισθμίων και της αρχαίας Ολυμπίας που υπήρξαν χώροι γνωστοί στην αρχαιότητα για την εξαιρετική αθλητική σημασία τους και βρίσκονται επίσης στην Πελοπόννησο, αλλά και αυτό των Δελφών μια και στην περιοχή λάμβαναν χώρα στην αρχαιότητα τα Πύθια, εορταστικά αγωνίσματα με πανελλήνιο χαρακτήρα. Το δίκτυο αυτό θα έχει ιδιαίτερη αξία ακριβώς χάρη στη συγκεκριμένη ιδιότητά του: θα είναι ένα δίκτυο μουσειακής αθλητικής δραστηριότητας, μοναδικής στην Ελλάδα και όχι μόνο. Στο πλαίσιο του θα αναπτύσσονται κοινά εκπαιδευτικά προγράμματα που μπορούν για παράδειγμα να αντιπαραβάλουν τους αθλητικούς αγώνες της αρχαιότητας μεταξύ τους, αλλά και αυτούς με τους σύγχρονους αθλητικούς αγώνες.

Άξονες τέτοιων προγραμμάτων μπορούν να είναι π.χ. οι θεοί στους οποίους ήταν αφιερωμένοι οι αγώνες (ο Ηρακλής για τα Νέμεα, ο Απόλλωνας για τα Πύθια, ο Ποσειδώνας για τα Ίσθμια και ο Δίας για τους Ολυμπιακούς), ο κότινος (από σέλινο στα Νέμεα, από πεύκο στα Ίσθμια, από δάφνη στα Πύθια και από αγριελιά στους Ολυμπιακούς), τα αγωνίσματα, οι συμμετοχές κ.ά.

Θεματικός τουρισμός

Τα εκθέματα του μουσείου σε συνδυασμό με τη λειτουργία του περιβάλλοντος αρχαιολογικού χώρου, μπορούν να επιτρέψουν τη συμπερίληψή του σε δραστηριότητες εναλλακτικού/θεματικού τουρισμού, προσδίδοντας σε αυτές έναν γενικότερο πολιτισμικό χαρακτήρα. Έτσι, μέσω του οργανωμένου τουρισμού το μουσείο μπορεί να συμπεριληφθεί σε τέτοια πακέτα ως εξής:

Μαθησιακός τουρισμός: Πρόκειται για τον τουρισμό ο οποίος σχετίζεται με δραστηριότητες μάθησης ή που η τουριστική πελατεία έχει θεσμική σχέση με τη μάθηση (Μαντζουράνη & Τζιφάκη, 2006: 27). Έτσι, θα μπορούσαν για παράδειγμα να προσελκυστούν ως επισκέπτες φοιτητές αρχαιολογικών τμημάτων για να πάρουν μέρος σε εκπαιδευτικές αποστολές όπως οι ανασκαφές στον χώρο, η αναστήλωση και η συντήρηση των ευρημάτων αλλά και σπουδαστές τμημάτων μουσειολογίας για να εργαστούν με αντικείμενο το μουσείο και τα εκθέματά του. Επίσης, στο πλαίσιο αυτό μπορούν να επισκέπτονται το μουσείο -πέραν των συμβατικών μαθητικών εκδρομών- και μαθητές από διάφορες περιοχές ταξιδεύοντας με την μαθησιακή τους ιδιότητα μέσω διαφόρων προγραμμάτων.

Εφόσον ο εκπαιδευτικός τουρισμός έχει ως κύριο τουριστικό προϊόν τη μάθηση, ένα μουσείο είναι από τους πιο κατάλληλους φορείς για να το προσφέρουν.

Πολιτιστικός τουρισμός: Σχετίζεται με την επίσκεψη σε ένα τόπο με στόχο την επαφή με τα πολιτιστικά στοιχεία του όπως αρχαιολογικά, βυζαντινά, κλασικά ή νεότερα μνημεία, ιστορία, τέχνες, λαογραφία κ.λπ. (Μαντζουράνη & Τζιφάκη, 2006: 22-23).

Ο πολιτιστικός τουρισμός αποτελεί ένα από τα παλαιότερα και πιο δημοφιλή είδη τουρισμού. Μέρος του πολιτιστικού τοπίου της περιοχής της Νεμέας είναι και το μουσείο της το οποίο μάλιστα λειτουργεί σε συνάφεια με τον αρχαιολογικό χώρο. Αν και αυτό το είδος τουρισμού περιλαμβάνει συνήθως τη συμμετοχή σε δραστηριότητες κυρίως παθητικές, όπως παρακολούθηση καλλιτεχνικών εκδηλώσεων και οι επισκέψεις σε μουσεία και αρχαιολογικούς χώρους, τα εκπαιδευτικά προγράμματα του μουσείου για ενήλικες μπορούν να μετατρέψουν σε ενεργητική αυτή την εμπειρία, μπολιάζοντάς την με βιωματικές δράσεις.

Αθλητισμός τουρισμός: Ο αθλητικός τουρισμός είναι η εναλλακτική μορφή τουρισμού κατά τη διάρκεια της οποίας οι τουρίστες ασκούνται, γυμνάζονται, παίζουν ή αθλούνται και συγκεκριμένα επιδίδονται σε ένα ή περισσότερα

αγωνίσματα. Εδώ, ανάλογες δραστηριότητες μπορούν να στηριχθούν στην ιδιότητα που είχε η Αρχαία Νεμέα ως αθλητικό κέντρο. Το στάδιο που αποκαλύφθηκε με τις ανασκαφές -και χρησιμοποιείται σήμερα τις μέρες της αναβίωσης των Νέμεων αγώνων- σε συνδυασμό με τα ευρήματα των αθλητικών δραστηριοτήτων που εκτίθενται στο μουσείο μπορούν να μπολιάσουν σύγχρονες δραστηριότητες αθλητικού τουρισμού στις οποίες οι εμπλεκόμενοι (αθλητές, προπονητές, συνοδοί, βοηθητικό προσωπικό, οπαδοί) θα συμμετέχουν, είτε στην περίπτωση της αναβίωσης των Νέμεων είτε στην περίπτωση άλλων. Έτσι, θα μπορούν να αντιληφθούν τη διαχρονική παρουσία και αξία των αθλητικών δραστηριοτήτων στην ελληνική κουλτούρα και να τις κατανοήσουν ως μια απόδειξη πολιτιστικής συνέχειας που έχει πια οικουμενικές διαστάσεις. Άλλωστε, τις τελευταίες δεκαετίες στη χώρα μας διοργανώνονται όλο και πιο τακτικά μεγάλες αθλητικές διοργανώσεις όπως παγκόσμια πρωταθλήματα, πανευρωπαϊκοί αγώνες κ.ά.

Θρησκευτικός τουρισμός: Αφορά την επίσκεψη σε θρησκευτικούς τόπους λατρείας, δηλαδή εκκλησίες και μοναστήρια. Εκτός από τις αρχαιότητες, ένα μεγάλο μέρος της εθνικής κληρονομιάς αποτελούν και τα μνημεία της βυζαντινής ορθοδοξίας που αποτελούν επίσης πόλο έλξης για μια συγκεκριμένη μερίδα τουριστών. Πρόκειται κυρίως για ευσεβείς επισκέπτες-προσκυνητές που ταξιδεύουν ομαδικά με αποκλειστικά θρησκευτικά κίνητρα αλλά και για περιηγητές που θαυμάζουν τη βυζαντινή τέχνη και αρχιτεκτονική. Στο πλαίσιο αυτό, μια επίσκεψη σε μοναστήρια και εκκλησίες της ευρύτερης περιοχής θα μπορούσε να συνδυαστεί επίσης και με επίσκεψη στον αρχαιολογικό χώρο (και συνακόλουθα και στο μουσείο) αφού εκεί υπάρχουν επίσης και ευρήματα παλαιοχριστιανικής βασιλικής, η οποία κατασκευάστηκε τον 5^ο αιώνα μ.Χ. από τα ερείπια του Ξενώνα και η οποία καταλάμβανε το 1/3 της έκτασής του. Η παλαιοχριστιανική βασιλική αντανakλά το ισχυρό θρησκευτικό συναίσθημα των ντόπιων οι οποίοι εξακολούθησαν να διατηρούν τον λατρευτικό χαρακτήρα της περιοχής ακόμα και μετά τον εκχριστιανισμό τους, όταν ο ναός του Διός δεν είχε πια καμιά συναισθηματική ή θρησκευτική αξία γι' αυτούς.

Επομένως, πολλά από τα ειδικά κίνητρα που κινητοποιούν τους συμμετέχοντες σε τουριστικές δραστηριότητες με συγκεκριμένη θεματική μπορούν να βρουν ανταπόκριση στην Αρχαία Νεμέα και να ενισχύσουν έτσι την επισκεψιμότητα τόσο του αρχαιολογικού χώρου, όσο και του μουσείου κι έτσι αποκτά σημασία η επιδίωξη να συμπεριληφθούν τα παραπάνω σε ανάλογα τουριστικά πακέτα.

Συμπεράσματα

Μουσεία μικρού μεγέθους όπως αυτό της Αρχαίας Νεμέας, αντιμετωπίζονται συνήθως από την πολιτεία περισσότερο ως αποθετήρια στα οποία «αποθηκεύονται» προς θέαση και μόνο, τα εκθέματα των εγγύς αρχαιολογικών χώρων, πολύ περισσότερο στη σημερινή εξαιρετικά δυσμενή οικονομική συγκυρία. Ωστόσο, η ανάπτυξή τους και επί του παρόντος του συγκεκριμένου, είναι εφικτή ακόμα και χωρίς την ιδιαίτερη αρωγή του κράτους.

Όπως προκύπτει από τους άξονες που παρουσιάστηκαν, η αναβάθμισή του μπορεί να γίνει πραγματικότητα αν επικεντρωθεί σε μια και μοναδική στόχευση, την εξωστρέφεια, αν δημιουργήσει δηλαδή μια επικοινωνιακή φυσιολογία τέτοια που να προβάλλει την παρουσία του και να κερδίζει τους επισκέπτες σε πρώτη φάση και στη συνέχεια να καλλιεργεί/να αναπτύσσει μια σχέση αφοσίωσης με το κοινό που θα κερδίζει.

Η εξωστρέφεια αυτή, η δυναμική δηλαδή έξοδος προς την τοπική, περιφερειακή, εθνική αλλά και την ευρωπαϊκή κοινωνία, αφορά καταρχήν την εξεύρεση πόρων, ανεξάρτητων από τους κρατικούς, ώστε να χρηματοδοτούνται μια σειρά από δραστηριότητες που θα το βγάλουν από τη σημερινή νάρκη της συμβατικής λειτουργίας του και θα το οδηγήσουν να επιτελέσει με πληρότητα τον πολιτιστικό και εκπαιδευτικό του ρόλο. Οι πόροι αυτοί μπορούν να προέλθουν από δραστηριότητες αυτοχρηματοδότησης ή από την επιδίωξη δωρεών /χορηγιών. Πολύτιμη εδώ μπορεί να είναι η εθελοντική στράτευση των ντόπιων, των μελών δηλαδή της τοπικής και της ευρύτερης ακόμα κοινότητας. Τα μέλη αυτά, μπορούν να συνεισφέρουν εθελοντικά στη λειτουργία του μουσείου με ποικίλους τρόπους, μια πρακτική δοκιμασμένη και υπό την κατάλληλη επίβλεψη και αποδοτική.

Από τα πρώτα βήματα που πρέπει και μπορεί να κάνει το μουσείο για να βγει προς τα έξω, είναι να συνδυάσει τα τεχνολογικά με τα παραδοσιακά μέσα προβολής. Προτεραιότητα έχει εδώ η ανάπτυξη μιας ιστοσελίδας που θα είναι ελκυστική και συνάμα κατατοπιστική, λειτουργώντας ως διάυλος επικοινωνίας με το κοινό, το νεανικό αλλά και το μεγαλύτερο. Άλλα τεχνολογικά μέσα μπορούν επίσης μακροπρόθεσμα να σχεδιαστούν και να αναπτυχθούν αφού το μουσείο αποκτήσει πόρους και είναι σε θέση να επενδύσει και σ' αυτά, με τη βεβαιότητα ότι ενισχύουν το προφίλ του, ανεβάζουν το κύρος του και κερδίζουν για λογαριασμό του επισκέπτες.

Μέρος αυτής της προσπάθειας πρέπει να είναι και η συνεργασία με άλλα μουσεία, η διοργάνωση περιοδικών εκθέσεων και η αξιοποίηση τοπικών δεδομένων (π.χ. αναβίωση Νέμεων Αγώνων αλλά και γιορτή του κρασιού) που προσφέρουν αρκετά ερεθίσματα.

Ιδιαίτερα σημαντικό είναι να αυξηθεί το «προϊόν» του μουσείου. Αυτό δεν αφορά τα εκθέματά του, αλλά το άλλο σκέλος στο οποίο θα πρέπει να αναπτυχθεί, δηλαδή τον τομέα των πολιτιστικών παρεμβάσεων και των εκπαιδευτικών προγραμμάτων. Η ανάπτυξη τέτοιων δραστηριοτήτων θα οδηγήσει στην εμπλοκή πολλών ομάδων (μαθητών, οικογενειών, ΑΜΕΑ, ενηλίκων) λειτουργώντας ως κίνητρο επίσκεψης, αναζωογονώντας την επαφή με την τοπική κοινωνία και δημιουργώντας τελικά ένα κεφάλαιο εμπιστοσύνης και εκτίμησης. Έτσι, το μουσείο θα μπορεί να ανταποκριθεί και στον -σήμερα αγνοημένο- κοινωνικό και εκπαιδευτικό του ρόλο, όπως επιτάσσουν οι αρχές λειτουργίας ενός σύγχρονου μουσείου.

Όταν τα παραπάνω θα αρχίσουν να λειτουργούν θα αρχίσουν επίσης και να αλληλεπιδρούν, δημιουργώντας έναν γόνιμο κύκλο προσφοράς και ανάπτυξης που θα επιδρά θετικά στην ποιότητα ζωής των ανθρώπων της περιοχής σε ό,τι αφορά την πολιτιστική τους δραστηριοποίηση και θα επανατροφοδοτεί την προσπάθεια του μουσείου ικανοποιώντας την και σταθεροποιώντας την. Ο πολιτισμός είναι ίσως το μοναδικό ελληνικό προϊόν που δεν πρόκειται να υποτιμηθεί -δημιουργήθηκε άπαξ αλλά με αξία στο διηνεκές. Το μουσείο δεν πρέπει να περιοριστεί στο να είναι ένας πυρήνας διατήρησης αυτού του προϊόντος αλλά να εξελιχθεί σε μια αφετηρία εξακτίωσής του.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Δημακοπούλου, Κ. & Διβάρη-Βαλάκου, Ν. (2010). *Ο θησαυρός των Αηδονιών*, Αθήνα: Ταμείο Αρχαιολογικών Πόρων και Απαλλοτριώσεων.
- Ιωαννίδη, Β. (2005). «Μουσεία και κοινωνικά αποκλεισμένες ομάδες. Η περίπτωση ατόμων με ειδικές ανάγκες: προβληματική, δυνατότητες, εφαρμογές». *ΝΕΑ ΠΑΙΔΕΙΑ*, τχ. 114, σσ. 43-54.
- Μαντζουράνη, Κ. & Τζιφάκη, Χρ. (2006). *Επιπτώσεις-προοπτικές εξέλιξης του εναλλακτικού τουρισμού στην Ελλάδα*, (Πτυχιακή εργασία), Α.Τ.Ε.Ι. Κρήτης, Ηράκλειο.
- Miller, St. (2005). *Νεμέα, Μουσείο και Αρχαιολογικός Χώρος*, μτφρ. Φ. Μπαλλά, Αθήνα: εκδόσεις ΤΑΠΚΑ.
- Μίλλερ, Στ. (2012). *Νεμέα. Η Κρυπτή Είσοδος*, μτφρ. Γ. Κωστούρος, Κιάτο: Σύλλογος για την Αναβίωση των Νέμεων Αγώνων & Στέφανος Μίλλερ.
- Μπούνια, Αλ. (2009). *Στα παρασκήνια του Μουσείου, Η διαχείριση των μουσειακών συλλογών*, Αθήνα: εκδόσεις Πατάκη.
- Pearse, S. (2002). *Μουσεία, αντικείμενα και συλλογές*, μτφρ. Λ. Γυιόκα-Αλ. Καζιάζης-Π. Μπίκας, Θεσ/νίκη: εκδόσεις Βάνιας.
- Πουρνάρα, Μ. (2014, 5 Δεκεμβρίου). Τα μουσεία του μέλλοντος είναι εδώ με εξωστρέφεια και μάρκετινγκ, *Καθημερινή*. Ανακτήθηκε από <http://www.kathimerini.gr/794617/article/politismos/polh/ta-moyseia-toy-mellontos-einai-edw-me-e3wstrefeia-kai-marketingk>.
- Ρωκ-Μελά-Ρόκου, Σ. *Ο ρόλος των μουσείων στην εκπαίδευση*. Ανακτήθηκε από <http://kpe-lavriou.att.sch.gr/documents/sem12mar2-3-sofia-rock-mela-doc.pdf>
- Σαλή, Τ. (2006). *Βασικές αρχές έκθεσης μουσειακών συλλογών (μουσειολογία 2)*, Αθήνα: εκδόσεις Μεταίχμιο,
- Στεφάνου, Γ. (2011). *Η κινητικότητα των μουσειακών αντικειμένων, Η περίπτωση της Ελλάδας*. Ανακτήθηκε από <http://www.academia.edu/856932>
- Τζαναβάρα, Αντ. (2013). *Μουσείο και άτομα με αναπηρίες: προσβασιμότητα – εκπαίδευση – κοινωνική ενσωμάτωση*, (διδακτορική διατριβή) Παν/μιο Αιγαίου, Κόρινθος. Ανακτήθηκε από <http://hdl.handle.net/10442/hedi/28536>
- Χατζηγεοφύτου, Σ. (2015). Μουσειοπαιδαγωγική εκπαίδευση: Αυτή η «μαγική» διαδικασία! Ανακτήθηκε από [63](http://www.paideia-</p></div><div data-bbox=)

news.com/index.php?id=109&hid=19448&url=Μουσειοπαιδαγωγική-εκπαίδευση:-Αυτή-η-«μαγική»-διαδικασία